

BAKKALCHO

4^{ki} Diri Kiir 12 Arfaasa/ Tir 30, 2016 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

“Keeru hasaawira mootimmate waalchi aye woyteno fanoho”

-XM Abiy Ahimed (Dr)

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- Qodhitino wolquwa olunniha bagadonsa worte keeraancho poletiku sharro harunsitironna keeru hasaawira qophaawa ikkituro mootimmate waalchi aye woyteno fano ikkinota Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.) xawisi.

6ki IFDR dagate riqiwamaano amaale mini 3ki diri loosu wogga 14ki uurrinshu songo harinsi yannara Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.) amaalete mininni shiqqinosi xa' mubbara dawaronna xawishsha uyino.

Xaphoomu ministirchi uyino xawishshinni; gobbankera bagado qodhite olantanno bissara keeru woshshatto baasa higge shiqqinota egeensiisino. Sheneno ikko Amaaru qoqqowira millissannori kakkachuullu wolquwa olunniha bagadonsa worte hasaawunni

Qoola... 7

Umikki bocu
dirira uynoohu 170
biliyoone birri giddonni
83% hallanyu handaarira
liqiissinoonni

Amsaal Felleq

Addis Ababa:- Itophiyu 2011M.D hanafe onte dirrara 9.9 biliyoone doolaare asale baattinotanna daddalu liqoo wo'munni wo'ma uurrisatenni jawa seyoo maareekkisiisnina Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) xawisi.

Xaphoomu ministirchi Abiy; Dagate riqiwamaano amaale mini miilla miinju hajo lainohunni kayissino xa' mubbara dawaronna xawishsha uyno.

Xaphoomu ministirchi xawishshinni; soorrote mootimma sa'u onte dirrara maareekkisiisnino jajjabba seyoo mereerinni qaru asale qolate aana amaddino uurrinshaati.

Itophiyu konni albaanni liqidhanni keeshshitinohu daddalu liqoo qallotenniiti yee; kunino, latishshu tolikkinni jironke qolle aatenna asaleho tuginoha ikkasi kayisino.

Soorrote mootimmano konne huwatatenni daddalu liqoo wo'munni wo'ma

Qoola... 7

“Baalinke keeru soqqamaasine ikka noonke”

-Kalaa Desta Ledamo

Sidaamu Qoqqowi Pirezidaante

Gaazeexu Odeessaanchinni

Addis Ababa:- Amaaru qoqqowira 15 quchummara Fedraaletenna qoqqowubbate hattono quchummate gashshoota massagaano leeltinowa dagate hasaawu bare sa'u muli barrubba giddo harinsoonni.

Babbaxxitino dagoomu bissa hasaawu bare; “Duuchu dagoomi roduuwimma hegeraamu keerinna duuchu handaari Jireenyira” yaanno adawarishinniiti harinsoonni.

Qoqqowoho babbaxxitino quchummara dagate hasaawu bare harinsoonniha ikkana; baxxinohunni Gondarete quchumira

Qoola... 7

“Luphiima loosu hoonge leeltanno 11 quchummara wedellu loosu aana rosicho adhitanno gede assinanni hee'noonni”

-Kalaa Nigusu Xilahu

Loosunna Ogimmate Ministir Dieeta

Gaazeexu Odeessaanchinni

Addis Ababa:- Gobboomu deerrinni luphiima loosu hoonge xiiwo leeltanno 11 quchummara wedellu mootimmatenna hallanyu handaarinni

loosu aani rosicho afidhanno pirogiraame gumullanni hee'noonni Loosunna Ogimmate Ministir Dieeti Nigusu Xilahuni coy'ri.

Ikkadimmatenni wedellu loosu aana rosicho

Qoola... 2

“Amuwunna qaaquullu dagoominke heellichooti; baxxinohunni, ama maate riqibbanno; Gobba riqibbanno”

-Dokter Dereje Duguma
Fayyimmate Ministir Dieeta

Qoola 5

“Dubbusa” halaalu callu mootoo'manno bare!

Qoola 10

Bakkalcho

Odo

Waagu iibbabbo aana afi`noonni soorro sufisiisate illachunni loonsanni hee`noonnita Xaphoomu Ministirchi Abiy Ahimed (Dr) coyi`ri

- 6 agani giddo 1 miliyoone ali qansootira loosu kaayyo kalanqoonni

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- Waagu iibbabbo ga`labbisate harinshonni afi`noonni soorro sufisiisate mootimma baxxino illachinni loossanni noota Xaphoomu Ministirchi Abiy Ahimed (Dr) xawisi.

Dagate riqiwamaano amaale mini 14ki uurrinshu songonni Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (D/r) waagu iibbabbo lainohunni amaalete mini miillanni ka`inosi xa`mubbara dawaronna xawishsha uyino.

Xawishshisinnino, waagu iibbabbo jawa gobbate jifo ikkitinota xawise; wole kalqerano luphiima qarra ikkitinota kayisino.

Ikkinohura, konne kalqoomu qarra Itophiyu dandiite uurrate loossanni afantanno yiino.

Waagu iibbabborra korkaatimmatenni kullanniri mereerinni hasi`nanni bikkinni laalcho laashsha hooga, ga`labbote qarranna dikkote xaadooshshi kaajja hooga, kaajjado rifoormete loossa hooganna woloottano xawisino.

Konni korkaatinno waagu iibbabbo hasi`nanni deerrinni ga`labbisa didandiinoonni yiino.

Ikkollana, waagu iibbabbo konni albaanni xibbuunni 35% ikkitinowiinni xaa yannara

28% woffi assa dandiinoonni xawisino.

Tenne boode soorrora Qamade, Ruuzenna wolootta gibirinna laalchubba batinyunninna hala`ladunni laashsha dandiinoonnihuranna maatete Jireenyinnino ikkinota coyi`rino.

Aanteteno laalchonna laalchimma kaajjishanna sufote rifoormete loossa loosa, buxanete aana illachishshino loossa kaajjinshe sufate aana illacha uyine loonsanni yiino.

Itophiyu miinji 2016 baajeetete dirinni xibbuunni 7.9% lopho borreessiisannoha ikkasino coyi`rino.

Amadisiiseno, sa`u 6 aganna giddo 1 miliyoone roortanno qansootira loosu kaayyo kalaqantinqota Xaphoomu ministirchi

xawisino.

Loosu kaayyo kalaqo lainohunni Xaphoomu ministirchi Abiy uyino xawishshinni; diru dirunni luphiima ikkitino loosu hasatto no.

Baajettete dirinni 6 agani giddo 1 miliyoone ali qansootira loosu kaayyo kalaqantinqonsata xawise; 150 kume qansootino gobbayidi gobbuwara loosu bobbaaso assitinotano coyi`rino.

Konninni, babbaxxitino gobbuwara bobbakkino qansooti qoossansanna ayirriyensa agarreennansa loossanno gede kaajjaju loosi loosaminota huwachishino.

Xaano diru dirunni noo hasatto kaiminni baca wo`naalsha assa xa`mannota lede xawisino.

"Luphiima loosu hoonge leeltanno..."

adhitanno pirogiraame umikki doyichonni loonsoonni loossara afanshunna galatu bare sa`u lamalara Hawaasi quchumira harinsoonni.

Barete leelle hasaawa assinohu IFDR Loosunna Dandoote Ministir Dieeti Nigusu Xilahun; wedellu ikkadimmatenni loosu aani ogimmanna dandoo adhitanno gede assinanni pirogiraame baxxinohunni ogimmatenna hayyote hattono wolootta jajjaba rosu uurrinshuwa e`e rosate kaayyo hooggino wedella horaameeyye assitannota coyi`rino.

Gobboomu deerrinni xaa yannara luphiima loosu hoonge leeltanno 11 quchummara mootimmatenna hallanyu handaarinni wedellu ikkadimate loosu aani dandoonna rosicho adhitanno gede assinanni hee`noonni yiinohu Ministir Dieetichu; wedellu heeshsho soorrate duuchu handaari loossa gumullanni hee`noonnita kaysino.

Amadisiiseno, hallanya uurrinshuwa loosu gade rossino wedella qaxaransa loosinsanni woyyaawa soorro abbate dandiisiiisannonsata kule; tini pirogiraameno quchummate lophonnino sae gobboomu deerrinni abbitanno soorro jawa ikkitinota huwachishino.

Sidaamu qoqqowira mootimmatenna hallanyu handaari widoonni wedellaho loosu kaayyo injeessate ragaanni gumamma loossa loonsoonni coyi`rinohu kayinni Qoqqowu layinki pirezidaantichi kalaa Beyyene Baraasiho.

Kalaa Beyyene xawishshi garinni; tenne pirogiraamenni haammatu wedelli ogimmate qajeelshubba afidhannonna quchumaho afantanno hallanyu laashshaanonna owaantete handaarrara loosu kaayyo rosicho afidhanno gede assinoonni.

Pirogiraamete umikki doyichonni 891 quchumu wedelli horaameeyye ikkinotano barete xawinsoonni.

Wedellu qajeelshu ogimmansa lossi`ratennino sa`e uurrinshuwate loosu kaayyo afi`ra dandiitinqota kulino.

Wedellu gobbate lophora noonsa qeechi luphiima ikkasi xawisino kalaa Beyyene; mootimma hallanyu handaarinni ledo halamatenni wedella qajeelsatenna loosu kaayyo injeessate loossino loosi gummaamo ikkasi qummeessino.

Qinaambe loosatenni wedellu loosu aani rosichonna ogimma afidhanno gede assatennino sae loosu kaayyo horaameeyye ikkitanno gede uurrinshubba yawonsa fultino daafira galatashi shiqishino.

Sidaamu qoqqowi Loosunna Dandoote Biiru sooreette dukko Hageretsiyoon Abbebe ise widoonni; pirogiraame konni albaanni loosu kaayyo kalaqo mootimmatenna boode bissara calla agurate laooshshe soorritinote.

Tenne pirogiraamenni hallanya uurrinshubba qajeelshunninna qaxaratenni wedellaho loosu kaayyo aatenni sae uurrinshuwano uminsanni horaameeyye ikkitanno gafi fa`namino yitino.

Hawaasi quchumira 735 wedella qaxarate dandiitannori hallanya uurrinshuwa noota xiinxallotenni bandoonnitano coydihino.

Umikki doyichonni loosu aani rosicho adhate pirogiraamenni 110 uurrinshuwa halantinotano sooreette qummeessitino.

Abbayi kofatto ijaarshira 643 miliyoone birri ale gamba assini

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- 2016 baajeetete dirinni sa`u 6 aganna giddo Abbayi kofatto ijaarshira 643 miliyoone birri ale gamba assinoonni Abbayi kofatto qineessote pirojekite borro mini egensiisi.

Abbay kofatto qineessote pirojekite borro mini miidiyunna komunikeeshiinete dayirekiterichu kalaa Hayilu Abirihaam Itophiyu piresete uurrinshara xawisino garinni; amandoonni baajeetete diri umikki bocu dirinni kofattote ijaarshira gobbate giddo boondete hidhonninna baraarshunni 501 miliyoone birri ale gamba assinoonni.

8100 harancho borrote sokkanni qole bocu dirinni 65.7 miliyoone birri ale gamba assinoonni xawise; Diyaaspooru boondete hidhonninna baraarshunni 4 miliyoone 614 kume birri ale gamba assinoonni Itophiyu caabbichi baraarshu akkaawuntenni 71 miliyoone ale birri gamba assinoonni coyi`rino.

Dagoomu 13 dirrara boondete hodhonni, 8100 harancho borrote sokkanninna wolootta eo gamba assinanni doogganni kofattote ijaarshira xaa geeshsha taxxi yikkinni irkosi aanni noota buuxisino.

Kofatto jeefisate loosi hala`lado jiro xa`mannoho yiinohu dayirekiterichu; dagatewiinni xaano ledote jiro agarantannota xawisino.

Kofattote ijaarshira qineesso borro mini konni dirinni 1.5 biliyoone birra gamba assate mixi`notano egensiisino.

Gumulshu ragaanni sa`u onte dirrara kofattote baraarshunni woxi bikki lophanno gede loonsanni keeshshinoonni coyi`re; diru giddo 1.5 biliyoone birra dagoomuwiinni gamba assinanni hee`noonnita xawisino.

Yannate gobbate akata hedote giddo woratenni eo gamba assinanni harinsho danchu deeri aana afantanno yiinohu kalaa Hayilu; kofattote eo gamba assinanni haaroo`mate

kofatto boowe Sidaamu qoqqowira noo yannaranna Bocaasa 29/2016M.D Sumaalete qoqqowo ei yanna geeshsha 1.5 miliyoone birra gamba assinoonni dayirekiterichu coyi`rino.

Itophiyu daganna ilama Abbayi kofatto ijaarshira eo gamba assa hanaffu yannanni kayise Sadaasa 30/2016M.D geeshsha 18 biliyoone 873 miliyoone birri ale kofattote irko assinoonni qaagiissino.

Dagoomu 8100 harancho borrote sokkanninna babbaxxitino eo gamba assinanni doorshubbanni hanafino irko kofatto jeefisantanno geeshsha kaajjishe sufanno gedeno dayirekiterichu woshshatto shiqishino.

Guulcho Hedo

Gutu keerira gutu gaadaano ikkino!

Keeru gutunniho. Keeru booraambeno gutunnite. Keeru duuchanka horaameeyye assannoha ikkana; urdenna olu kayinni afibbeella gawajjanno. Meentunna qaaquullu eddarantanno. Dammenna hude, billaallanna diigama, olu tirfeeti. Latishshunna lopho kayinni keeru gummaati. Ille sunqi'ra, ce'ne qaama, loosi'ne mixxi'ranna cibbi'ra keeru hee'rirooti. Kayinnilla olu gurchunniiti.

“Keeru aye woyteno muxxe waaginni afi'nanniho. Itophiyu giddo sa'u 50 dirrara hedo tantanne politiku hasatto jeefisantenninni bagado doorsa assi'rate rosichi keereho guficho kalaqqino; roduu rodoosi shee ma assiri? yine xa'minumoro dawaro "maano" ikkitanno. Qarrubba tidhattannohuno hasaawunni callaati” yaanni xaphoomu ministirichi Abiy Ahimed (Dr) oyimbarra IFDR 6ki dagate riqiwamaano Amaale mini 3ki diri loosu yanna, 14ki uurrinshu songo harisi yannara buuxisnoti qaangannite. Tenne Yannarano ministirichu “Mootimma keereho anga fante qobbaabbinote” yiino.

Xa noo Itophiyira injaannohu keeru malaati. Noo qarrubba tirate ola ikkikkinni ofolline hasaawanna malama calla doorshah. Keeru mala qacce qolle ola woy gaance kalaqannorichi aana illachisha addintanni manchi beetti lubbo, jajjanna kalaqamu qoosso gawajjote aana tugate. Keeru nookkiwa ayiti millisannohu? Keeru nookkiwa ayeti dadda'le tirti'rannohu? Keeru nookkiwa dadda'lite tirti'neemmo yitannori kakkachu laoosshi noonsa Polotiku daddalaanooti. Xa gobbankera hasiisannohu keere callaho.

Hude ubbanna; waagu lexxanna, daga reytanna, darantanna billaalitanna, Jajju soqamanna addi addi jaddo loosantanna hiikkuno qeelaancho dikkanno. Kuni uorra hoogiro qansootu keerunni e'e keerunni fula bidhatto ikkitanni suffuro diinu anga uwate gadachammanni.

Itophiyu daga ha'nura amaalamatenna malamate bude afidhino. Qarra malte tirtanno. Gaancenna gibbo tiyyidhe gibbanno dagaati. Konninnino malamanna amaalama calla tirtannota huwata busullete.

Itophiyaho hasiisannohu ga'labbi yiino garinninna ayirrinnyunni hasaawa dandiinanni bare kalaqate. Konnirano mootimma Amaalammete komishiine uurrise millissanni noo harinsho qarra tirtannota ikkasenni; duuchunku halamanna guutama hasiisanno. Keereho gutamanna guutama gutu keeriraati. Gutamme gobba cancishatenni guutamenna mimmito macciishshamme gobba gatisannonna hursanno mala fushshaato abba hasiisanno.

Keeru baecenna qansootu keeraanchimma danote reqqeewatenni aleenni, gobbate tii'i hajo waajjishshanno deerra iillitanni no. Keeru booraamberra kora ikkanno coye rumushshunni buunxe buqqinse huna hasiisanno. Konnira kayinni polotiku afaaleeyye, amma'note massagaano, wedellu, meyaa labbaahu, aju akkali beeqqo agartanno.

Manchi beetti hasatto gawalo dinootu. Konni daafira dagate giddo xa'monna hasatto bacate. Tini baca hasatto baca xa'mo kalaqqanno. Baca xa'mo giddo fakkana malu hedo heedhanno. Tini malu hedo shiqqeenna gutunni mallenna falle taashsha hasiisanno.

Xaphoomu ministirichi amaalete minira uyino xawishshi garinni; Mootimma gashshate danninni ledo amadisiisaminohunni ka'anno xa'mubba hasaawunninna hegeraamo keere abbisiisanno garinni tidhantanno gede seekkite hasidhanno. Ikkinohura keeraancho hasaawanna malama balaxisiisatenni hiittee xa'mono tira dandiinanni.

Gobba ge'ino daga hasidhanno. Daga ge'ukkinni kalaqantannoti qajeeltino gobba dino. Ko'ono koyeno ka'annori kaphu ajandubba dagate tii'a huwattinori mitu mitu bushuuddi kalaqqinoha ikkasi gobbaanni wole dikkitino. Ge'ne qarrubbanke buunxummoro ninke dhuki aleenni dikkitino. Ajandubbanke maano ikkito maa hasaawunni tidhantannoreeti. Hoongoommohu ajanda ikkikkinni ofolline hasaawaati. Hoongoommohu wolqa ikkikkinni ge'neeti. Hasaawate bude lossi'nummukkinni ajanda kalanqanni ha'nummoro tirti'neemmohu umonke gawajja callaati. Ge'ne nookkiti wolqate qaafubba gobbanna daga danote gidhora eessatenni sa'ino horo dinonsa.

Itophiyu daga diina shorrate afidhino olu gaadi dhagge Gutu keerira gutu gaadaano ikkinatenni gobba woxxitanno yanna tenneeti.

Itophiyu soorrote kawa kalaqamunna mannu loosino hembeelamme heedhurolo loosantino loossa aana Abiy Ahimed (Dr) kayisino hedo

“Kalqete aana wiinamu lopho leellishshanni afantanno shiima gobbuwa mereerinni Itophiyu mittete”

IFDR 6^{ki} dagate riqiwamaano Amaale mini 3^{ki} diri loosu yanna, 14^{ki} uurrinshu songo harissinoti qaangannite. Tenne yannara IFDR xaphoomu ministirichi Abiy Ahimed (Dr) Amaalete mine leelle Amaalete mini miillanni dagitte, miinju, polotikunna dipiloomaasete hattono keerunna ga'labbote hajubba lainohunni ka'ino xa'mubbara dawaronna xawishsha uyino. Ninkeno techo konni gafira, Itophiyu soorrote kawa kalaqamunna mannu loosino hembeelamme heedhurolo loosantino loossa aana Abiy Ahimed (Dr) kayisino hedo qara qara la'neemmo.

Itophiyu Haaroo'mate Kofatto Lainohunni

Itophiyu Haaroo'mate Kofatto lainohunni yekkeeramate qixxaabbinote. Gibitsete roduuwinke noonsa xa'mo macciishshatenna dandaaminke bikkinni tirate qobbaamboomoreeti; insano ninke xa'mubba macciishshate qixxaabbinota ikka noose. Itophiyu kofattote way wo'manno yannara Gibitsete Aswaani kofatto way bikki ajanno yaanno duduwi kapho ikkinoti leeltino. Waa wonshate hajo xa xa'mo ikkitannoha dilawannoe. Itophiyu hasaawatenni, malamateninna halamatenni lopho hasidhanno. Kayinnilla aneta calla yitanno harinsho seedisse diharissanno.

Dippoloomaase Lainohunni

Itophiyu hiitteenoo haammata miiloomimma uurrinsha karsantannohu qaru korkaati gobboomitte horose agarsiisi'rateeti. BRICS karsammoommohu qaru korkaatino Galchimi gobbuwa agurre Soojaati gobbuwa widira ha'rate ikkikkinni, baalunku ledo halamme horonke agarsiisi'rateeti. Itophiyu Galchimino ikko Soojaati gobbuwa ledo kaajjadu baxilli noose. Kunino kaajje sufanno.

Asallu Hekko Ajishate

Soorrote mootimma naaxxitanno qeelle mereerinni Mitte asalu hekko ajishase. Sa'u Onte dirrara mootimma hiikkuyi danino daddalu liqoo diadhitino. Wole ragaanni 2011 M.D kayse 2015 M.D geeshsha noo yanna mereero Itophiyu 9.9 biliyoone doolaare asale baattino. Ontu diri albaanni Itophiyunnihu gobbaydi asali hekko 32 anga gobboomu xaphooma laalcho (GDP) qeechi nooseha ikkana; konne 17 anga widira woffi assate dandiinoonni.

Qara hasattonke 10 anga woroonni woffi assate. Konni daafira Itophiyu Yuurote Boonde qola didandiitino yaanno duduwi kaphu duduwooti.

Loosu Kaayyo Kalaqonna Investimante Lainohunni

Sa'u 6 agannara Mitte miliyoone qansootira loosu kaayyo kalanqoonni. 150,000 ale ikkanno qansootira qole baara widi loosu kaayyo qineessinoonni.

Investimante lossate ragaanni 1.5 biliyoone doolaare ali investimante goshooshate dandiinoonni.

Gobbate Giddo Eo Lainohunni

Sa'u Lee agannara gobboomu deerrinni 265 biliyoone birra eo gamba assate dandiinoonni. Kunino mixotenni 98 anga gumulooti. Kayinnilla, Itophiyu noose xaphooma gobboomu laalchi garinni la'niro ikkado eo gamba assatanni dino. Aantete eo gamba assatanni amuraatenke yanneessatenni

woyyitino eo gamba assa hasiisannonke.

Gobboomu Lopho Lainohunni

Itophiyu kalqete rakkino lopho borreessiisanni afantanno gobbuwa mereerinni mittete. Tayxe dirono Itophiyu 7.9 anga xibbunni lopho agarranni. Baxxinohunni giwirinno handaarinni lowo geeshsha gummaamu loosi loosamino. Fiisikaalenna moonitere poolise aana assinoonni soorrono jawa guma maareekkisiisanni afantanno.

Liqoote Shiqo Lainohunni

Sa'u 6 agannara 170 biliyoone birri ali liqoo uynoosni. Konni mereerinnino hallanyu handaarira uynoosni liqoo 83 angaati. Baankubbate nooti ofoltino kuuso woxi 1.2 tiriliyoone birra iillino. Kunino handaaraa noo hiiqqamme sissinoho.

Keere Lainohunni

Keeru aye woyteno muxxe waaginni afi'nanniho. Itophiyu giddo sa'u 50 dirrara hedo tantanne politiku hasatto jeefisantenni bagado doorsa assi'rate rosichi keereho guficho kalaqqino; roduu rodoosi shee ma assi'ri? yine xa'minumoro dawaro “maano” ikkitanno. Qarrubba tidhantannohuno hasaawunni callaati.

Shene Lainohunni

Bagado qodhine meessi daga shetinsanni sharrameemmohe yaa tiro nookki harinshooti. Shene Oromiyu Qoqqowira assatanni noohuno koneeti. Kayinnilla Itophiyu giddo keerunni, dimokiraasetenninna doorshunni ikkinninna bagadunni biilloonyehoo daa co'o didandiinanni.

Amaaru Qoqqowira Noo Akata Lainohunni

Amaaru Qoqqowira baalante zoonnara assinoommo hasaawinni dagatewiinni Sase qara qara xa'mubba ka'ionke. Iseno latishshu, seeru woyyeessonna dannu xa'mubbaati. Mootimma Amaaru Qoqqowira ka'anno latishshu xa'mubba dawarate seeda doogo hadhino. Lawishshaho, 2.4 biliyoone birra fushshine Abbay Way aana baxxino buusa karroommo. Gorgoru pirojekitte widoonni qoqqowu turizime kakkaysanno loosi loosamino. Gattino xa'mubba amaalammete komishiine widoonni tumo afidhanno gede loonsanniha ikkanno.

Amaaru Qoqqowira Ka'anno Dannu Xa'mubba Lainohunni

Mootimma gashshate dannu ledo amadisiisaminohunni ka'anno xa'mubba hasaawunninna hegeraamo keere abbisiisanno garinni tidhantanno gede seekkite hasidhanno. Kiphotenni tirti'neemmori mitturino dino; saonkanni noonkenka hoongeemmo. Ikkinohura keeraancho hasaawanna malama balaxisiisatenni hiittee xa'mono tira dandiineemmo.

Moolle Lainohunni

Moolle babbaxxitino qooxeessubbara kalaqantino. Moolle mannu lubbo qawajjittannokki gede halamme loosa noonke. Kayinni molle politiku dikko dikki'rate assinanni gaaro gara di-ikkittino. Mootimma moolle gargarate 14 biliyoone birri ale fushshatenni mannihimmitte kaa'lo iillitanno gede assinoonni. Aantetenoo pirojekittubba uurrisatenni baala moolle mannu lubbo aana gawajjo iillishshannokki gede loonsanniha ikkanno.

Bakkalcho

Bocaasa 10, 2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiiri - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiiri -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiiri - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egensiishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiiri - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaalu Felleqe

Addisu Adoola

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Egensiishsha haa'nanni kiffle

Bilbilu Kiiri - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egensiishsha hirate qineessinanniwa

Bilbilu Kiiri - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afoo

Wosincho

“Amuwunna qaaquullu dagoominke heelichooti; baxxinohunni, ama maate riqibbanno; Gobba riqibbanno”

-Dokter Derejje Duguma
Fayyimmate Ministir Dieeta

Amsaal Felleqe

Arfaasu agani amuwahonna qaaquulleho illacha tunge qaanganni aganaati. Ama amate,ilama riqibbannotenna gobbate. Qaaquulluno techo daraaro ga'a gummaati. Amuwunna qaaquullu fayyimma aana loosa gobbate aana loosate;ilama keereensate. Ilama keeraancho ikkiturooti gobbano gobba ikkitannohu.

Gobboomu fayyimmate hajubbanna sa'u lee agannara handaarunni mixi'ne gumullooni loossanna addi addi fayyimmate hajubba lainohunni IFDR Fayyimmate ministir Dieetichi Dokter Derejje Duguma ledo assinoommo keeshsho aananno garinni shiqinshoommo.

Bakkalcho:- Ministere loosu mini umikki bocu diri mixote gumulsha hiittooni xawisatto?

Dokter Derejje:- Fayyimma duuchunkurira safote; Jireenyinkerano kaimaho. Mootimma fayyimmate handaarinni jawa illacha tugginori mereerinni mittunna qaru amuwunna qaaquullu fayyimmaati. Amuwunna qaaquullu dagoominke heelichooti. Baxxinohunni, ama maate riqibbanno. Gobba riqibbanno. Konnira, fayyimmate poolisenke amuwunna qaaquullu fayyimma buuxisiiisate aana illachishshanno.

Konni kaiminni, sa'u lee agannara handaarunni haammata loosa gumulloommo. Maatete mixo halashshinoommo. Maatete owaantenni amuwu reyo xibbuunni 40% ajishshanno; fayyimma woyyeessate calla ikkikkinni xaphooma dagoominke olloha miinju soorro abbate dandaanno gede; laashshaanno kalaqa dandaanno gede fayyimma garunni agarama hasiisanno.

Sa'u lee agannara mixonke xibbuunni 80% ila dandaanno amuwira maatete damboowishshi owaante iillishate mixi'ne 72% iillinoommo.

Kunino, sa'u dirra loossanni ledo heewinsiro woyyaambe noota la'noommo. Xeerto qooxessubbaranna ga'labbote qarrubba noowa woffi yiino gumulshi noota la'noommo.

Layinkihu, fayyimmate uurrinshubbara iltanno amuwu kiirra sa'u dirrara boodu garinni ajjanni dagginoha ikkirono; sa'u lee agannara kayinni woyyaambe no. xibbuunni 63% ikkitanno amuwu xaa yannara fayyimmate uurrinshuwara iltanni afantanno.

Baxxinohunni, daramaasinu qansootu yannate geeshsha noo mereershubbara fayyimmate ekistenshiinenna ogeeyyenni owaante afidhanno gede assinanni dangoommo.

Qaaquullu ledo amadisiisaminohunni gobboomu deerrinni 14 dani kittiwaate uynanni hee'noommo. Kittiwaatete ragaanni Itophiyu kalqoomu barera egennantino. Kittiwaatete tuqushshano 100% iillishate hende 95% iillisha dandiinoommo. Xaphoomunni, 14 dani kittiwaate adhitannore xibbuunni 98% iillishate mixi'ne 88% iillisha dandiinoommo.

Mite mite xeerto qooxeessuwa lede quchummateno kittiwaatete shiqisho ragaanni

boodu garinni foonqe kalaqantino. “Zero Dose” yaamantanno kittiwaate adhitinokkiri 1 miliyoone ale ikkitanno qaaquulli no. Kuri qaaquullira kittiwaate iillishate muli yanna hanafeemmo gaadi no.

Mittu dirinni calla 99 kume 80 ale qaaquulle quuxannokki gede assa dandiinooni. Hattono 3 kumi ale qaaquulle reyotenni gargara dandiinooni. Kalqoomu dagoomi Seqoxa sheemaatenni halashshanni afamanno. Fayyimmate handaarinni haammata qelle afi'noommo.

Ilate yannara kalaqantannota amuwu reyo lowohunni ajisha dandiinooni. Tayxe 15 dirinni Itophiyu giddo 100 kume ikkitannori godowii noo amuwu mereerinni 700 ale ikkanori ilate yannara reyitannokanni. Awuropu kiirra 2020ni 267 widira ajinshoonni. Aananno 2030 suffino latishshu timo aana worrooni garinni ilate yannara reyitanno amuwu kiirra 70 widira ajishate loonsanni hee'noommo. Kuni loosi shotu garinni la'nannihika dikkiro; jawa sharro xa'mannohu.

Bakkalcho:- Dhibba gargaratenna qorqorate ragaanni loonsooni loossana?

Dokter Derejje:- Dhibba gargarate baxxinohunni Shombu dhibbi malaatta badate ragaanni haammata loosa loosantino. 66 kume 387 manni Shombu dhibbi (TB) afamannonsa yine hendanniri giddonni xibbuunni 81% badate dandiinooni. Gattinore gaance kalaqantino qooxeessubbara agurranna shombu dhibbi malaate lellishanno manna badate jawa wo'naasha assinooni. Bandoonnireno hasiisanno xaginaatu owaante afidhannonna xagga hanaffanno gede assinooni.

Wolu kayinni HIV/ AIDS gargarate hajoooti. Gobboomu deerrinni ajanni daynoha ikkirono; sa'u onte dirra kawa noo tajubba lellishshanno garinni HIV/AIDS taraawo 1% woroonni yinanni deerrira durrirritino. Jawa sharro assine loonsooni daafira woyyaambe leltino.

Ikkollana, baxxinohunni muli yanna kawa quchummate vayresete taraawo lexitanni dagginota huwantoonni. Konni kaiminni, HIV vayrese taraawo baxxino garinni gargarate millimillo hananfooni. Sa'u lee agannara mixonkenni 95% gumula dandiinoommo. 95% ikkanori xagga hanfanno gede hattono xagga horoonsidhanni keeshshinori garunni horoonsidhanno gede assinoommo.

Assinooni buuxonni 15 kumi 557 ikkanno manni HIV/Vayrese mundeensa giddo noota la'nooni. Tini kiirra shotu dikkitino. Mite mite quchummara vayrese wiinamunni taraabbanni noota tajubba lellishshanno. Albilichono jawa sharro hasiisanno.

Wolu kayinni taraabbannokki dhibbuwa gargarate ragaannino jawa illacha tungoonni. Baxxinohunni, Sukkaarete dhibba, mundeete xiiwo, wodanu dhibbinna labbinore ikkana; kaanseretenna sukkaarete dhibbano baxxino illachinni gargarate loonsanni hee'noommo. Taraabbannokki dhibbuwa 85% gargarate

dandiinanni.

Konni garinni umi boci dirinni 1.6 miliyoone ikkanore sukkaarete dhibbinni amadantino mannoota bande xagicho hanaffanno gede assinooni. Mundeete xiiwo noonsare 98 kume ale ikkanno manna bande xagicho hanaffanno gede assinoommo. Xiinxallubba lellishshanno garinni 25% ikkanori dagoomu bissa mundeete xiiwo noonsareeti.

Wolu kayinni kaanserete dhibba ikkana; kaanserete dhibbinni amadantinori hasiisannoha xaginaatu owaante afidhanno gede assinanni hee'nooni.

Caangu (X-Ray) xaginaati owaanteno woyyaabbanni dagginno. Konni albaanni Xiqur Ambessaho calla uynanni keeshshinoonni owaante, xaa yannara lamala mereershubbara uynanni gede assinanni hee'nooni. Haremaayu, Jimmunna Xiqur Ambessu tenne owaante uytanni no. Woloottu shoole mereershubbara muli yanna giddo loosu giddera e'anno.

Xaa yannara lowontanni amuwu lubbantanno gede assitanni nooti Otoottote furcho (cervical cancer) kaansereti. 1,300 ale ikkitannori fayyimmate uurrinshuwa konne dhibba badate dhuki noonsa. Sa'u 6 agannarano 264 kume ale otoottote furcho kaansere badate dandiinooni. Qarrubba noonsare xaginaatu owaante afidhanno gede assinooni.

Taraabbannokki dhibbuwanni mitto ikkinohunna xaa yannara kalqenkera ikko gobbankera bati'ranni daynohu buqqete dhibbaati. Buqqete fayyimma xiinxallo lellishshanno garinni buqqete dhibbi hala'lanni dayno.

Wolu kayinni, Tiraakoomu dhibba gargarate 35 kume ale ikkitanno mannootira Ille darre gowate xaginaati owaante uynoommo. Aantanno lame dirrarano qansootu konni dhibbinni gawajjantannokki gede wo'munni wo'ma gargarate loonseemmo.

Xaphoomunni taraabbannonna taraabbannokki dhibbuwa gargarate loosi hala'ladunni loosamino; loosamannino afamanno. Xaginaatu owaante aate harinsho ragaanni leltanno xe'ne taashshinanni; fayyimmate uurrinshubano illacha tugge loossanno gede assatenni; Awuropu kiirra 2030ni haammata dhibbuwa mucci assine hunate mixo amandooni.

Bakkalcho:- Hedewelcho xissora uynanni xaginaatu owaante ragaanni loonsooni gara hiittooni xawinsanni?

Dokter Derejje:- Gobbankera ikko hiittenneno kalqete gobbuwara hedewelcho dawaro hasidhanno woy dagoomu hedewelcho fayyimmate dano batidhanni dagginno. COVID-19 fayya mittete. Tenne fayya gargarate gutunni jawaata sharro assinoonnikka. Wole kayinni shekkeere. Shekkeere dhibbi taraawo sa'u dirra kawa lowohunni ajisha dandiinoommo. Ikkollana, lamu diri kawa baxxino garinni taraawo lexitino.

Sa'u 6 agannarano haammata manni shekkeere dhibbinni amadaminota buunxe badate dandiinooni. Konnira, haammata korkaatta kullanniha ikkana; umihu diilallote akati soorramaati. Ledoteno, moollenni gawajjantino qooxeessubbara taraawo hala'ladunni lexitinota la'noommo.

Xaano shekkeere dhibbi taraawo noota la'nooni. Konnira, dhibba gargarate dandiisiisannota sai dirinni hanafe 20 miliyoone ale daallasu Agobere dagoomu horoonsi'ranno gede tuqinsooni. Dhibu taraawo noowa wolootta qooxeessubbarano iillishate loonsanni hee'noommo. Daramaasine qansootirano iillishate wo'naallooni.

Shekkeere dhibbi harancho yanna giddo gawajjo iillishannoha ikkirono; mittu manchi dhibbu noosita yannatenni buuxo assi're afi gedensaanni xaginaatu owaante afi'riro kayinni shotu garinni huranno daafira dagoominke

Wosincho

Qoola 5

fayyimmate uurrinshuwara daanni rahotenni xaginaate afi'ranne gede; buuxono assi'ranne gede; wo'naalsha assinanni hee'noonni. Yanna yannatenni woyyaambe no. Kayinnilla, xaano ikkiro diilallote akati soorro ledo amadisiisame shekkeerete dhibba bidhattote gedeti la'neemmohu. Qarra rahotenni tira dandiinanni gede dagoomuno halama hasiissanno.

Sa'u dirrara loonsoonni loossanni shekkeerete taraawo ba'ino yaannohunni deama kalaqantanni noo daafira dagoomuno ikko massagaano hasiissanno qorophonna sharro assitara agarranni.

Wolu kayinni dagoomaha fayyimmate dano ikkanni noohu Kolleeru dhibbi taraawooti. Kolleeru taraawo 300 ale ikkitanno woraddara kalaqantino. Taraawo kalaqantino qooxeessubbara gargarooshshu looso kaajjinshe loonsoonniha ikkana; xaa yannara 47 woraddara calla ripoorte assinanni hee'noonni. Gattino woraddara ittisa dandiinoonni.

Konni dhibbi taraawo qachu gobbuwara Keeniyahonna Somaalete lowohunni leellanni no. Gutunni gargarate wo'naallanni hee'noommo.

Wolu kayinni huffannate dhibbi taraawooti. 200 ale ikkitanno woradda huffannate dhibbi taraawonni gawajjantino. Baxxinohunni. Sa'u sase agannara illacha tunge gargarooshshu loossa loonsanni sa'noommo. Xaa yannara 70 woradda calla ripoorte assitanni afantanno. Sai mittu agani giddo kuri woraddara duuchu gari kittiwaate uynoommo. Huffanna gargartanno kittiwaate baalante woraddara iillinshoommo.

Hedewelcho xissora uynanni dawaro lainohunni gaancetenni gawajjantino qooxeessubbara, kalaqamunna mannu kalaqano ikkitubbanni gawajjantino onte qoqqowubbate (Tigiraye, Affaare, Amaaru, Benishaangul-Gumuzenna Oromiyu) addi illacha tunge loonsanni hee'noommo.

Umihunni, xaginaateho hasiissannore dandaami bikinni iillishate. Kaameelunni iillisha dandiinoonnikkiwa Diilallote hodhishsha /Horophila/ horoonsi'ne iillinshanni hee'noommo. Lawishshaho, Benishaangul-Gumuzete konni garinni iillinshoommo base no. Ninke calla ikkinummokkinni halamaano uurrinshuwano ninke iillinnoommokkiwa hadhanni xagga iillishshanno gede assinanni hee'noommo.

200 ale ikkitannota yannate geeshshi kilinike millissanno fayyimmate gaamoni massagatenni haammata dagoomu bissa kaampete giddo xaginaatu owaante afidhanno gede assinanni hee'noonni. Gaancete korkaatinni gawajjantino haammata fayyimmate uurrinshubba bande wirro owaante aa dandiitanno garinni loonsanni hee'noommo. Qarru kayinni jawa dhuka xa'mannoho.

Kayinnilla, kuri mereerinni haammata fayyimmate uurrinshubba hasiissannori guuta ikke wo'ma hoogirono wirro owaante aa hanaffanni no.

Bakkalcho:- Fayyimmate uurrinshuwara hasiissannota safote latishshuwa wonshate ragaanni agarroonni garinni loosantino loossa no yine ammannanni?

Dokter Derejje:- Qorqorshunna xaggate hattono xaginaatu uduunni shiqqo ledo amadisiisaminohunni jawu qarri no. Ikkeennano, babbaxxitino kaa'laano bissanni ledo qinaambe xagichu shiqqo woyyaabbanno

gede sa'u 6 agannara lowo sharro assinoonni. Kalaqantino jiffa fayyimmate uurrinshubbara xagga iillinshannikki deerra iillishshinote. Xaphoomunni, sai bocu diriinni uurrinshu baajeettenni 3.6 biliyoone birrinni xagga hirre fayyimmate uurrinshubbara tuqisate dandiinoonni.

Kaa'laano uurrinshuwanni irkisantanno pirogiraamma no. Baatooshshiweloo tuqinseemmo xagga no. Lawishshaho, HIV/AIDS Shombu dhibbi (TB), labbino xagga jawa woxu fulu xa'mitannote. Kuri xaggano 9.4 biliyoone birra fulu assine xagga, xaginaatu uduunne, laabaraatoorete hasiissannore sa'u lee agannara hirre shiqinshoommo.

Konne calla ikkikkinni gobbate giddo xagganna xaginaateho hasiissannore laashshitannore jawaachishate 50% ikkitanno xagga gobba giddo laashshaano shiqishshanno gede fajjinoonni.

Gobbankera xaa yannara 13 xagga laashshitanno faabrikka no. Laashshate hasiissanno waaco /uduunne/ gobbaydinni abbisiissannoha ikkirono; gobbate giddo lowontanni hasiissanno xagga kayinni laashsha dandiitanno. Konnira insano, gobbaydi woxu soorro afidhanno gede injeessinoonninsa. Konne assankenni fayyimmate uurrinshuwara xaggate shiqqo lainohunni Shombu dhibbira, HIV/AIDS, shekkeeretenna wolootta dhibbuwara kaa'laano uurrinshuwa lede mootimattennino shiqinshoommo xibbuunni 87% iillino. Konni albaanni 95% iillinonkanni. Konni agani geeshsha kayinni babbaxxitino korkaattanni 87% calla iillinshoonni. Albilicho kayinni gattino yanna giddo xaggate shiqqo mixote garinni woyyeessate hixamanyine loonsanni.

Wolootta uurrinshunni shiqinshanni xagga kayinni 70% iillisha dandiinoommo. Kunino woffi yiinoha ikkasi huwanteemmo. Xaggate shiqqo anje noota dagoomu barru barrunkunni hedo kayisanniiti noohu; kunino garaho. Ikkollana, lowonta hasiissanno xagga kayinni dandaami garinni fayyimmate uurrinshuwara heedhanno gede assineemmo. Hakkiinni sae xaano mite mite xaggate dani xaano anje nooti anfoonite. Tenne anje tirateno haammata

wo'naalshuwa assinanni hee'noommo.

Jawu coy kayinni gobbaydinni cessinanni xagga noo gedeenni heedheennanni gobbate giddo xaggate laashshaano jawaachisha agarranninke.

Xaginaatu owaantero hasiissannori ledo xaadinohunni jawa hajo mundeede afi'rate. Mundeede hoogguro hedewelcho danonna xisso xagisate; babbaxxitino darre gowate xaginaati owaante aate lowohunni qarra ikkannohura konni ragaanni jawa illacha tunge woyyeessate loonsanni hee'noommo.

Sa'u lee agannarano 202 kume 509 yunite mundeede gamba assate mixi'ne 168 kume 611 yunite mundeede gamba assinoonni. Kunino, mixo xibbuunni 83% gumulamino. Roorimankanni Rosu minnaranna Yuniversitubbate giddo noo wedelli mundeede aatenni beeqqaano ikkitanni no. Konni ragaanni dagoomu giddo woyyambe leeltanni daggino.

Ikkeennano, xaano mundeete hasatto agarrooni deerra iilla didandiitino. Dagoominkeno mundeete aleenni baxxino baraarshi nookkita huwate beeqqa hasiissanno. Konnira, albilicho amandoommoti jawa hajo sasu aganinni mitteegge dagganni mundeede uytannore haammata dagoomu bissa heedhanno gede assate. Mundeete hasattonke xa nootenni sase eronniiti. Baxxinohunni, xaa yannara gobbankera Tiraafiketenna labbanno danonni ledo amadisiisame noori woyyaawara hasiissanno.

Qorqorshu loossa ledo amadisiisaminohunni fayyimmate sekitere gede jawa illacha tungeemmohu fayyimmate qorqorshaati. Fayyimmate qorqorsha yineemmo woyte sasericho la'neemmo. Umikkihu, fayyimmate ogeeyyenke qorqorreemmo amanyooteti. Fayyimmate ogeeyyenke lamu garinniiti qorqorreemmohu. Kunino, Yuniversitetenni maassante fultanno woyte fonqolleemmo. Anfinte gede 200 ale fayyimmate ogimma nooti addaho. Kuri giddonni bocu ale ikkitannori fayyimmate ogeeyye noonsa fayyimmate daninni fonqolleemmo. Konni ragaanni dancha woyyaambe dagganni no. Fonqolo adhite sa''a dandiitannori batinyino xibbuunni 50-60% geeshsha iillino. Sa'inokkire kayinni

sasu agani gedensaanni wirro qajeelsha uyne fonqolleemmons.

Kuri xaggatenna sagaletu uurrinshuwa gobbaanni hallanya fayyimmate uurrinshuwano Fayyimmate ministerenna qoqqowubbate fayyimmate biro widoonni qorqorsha assinanni. Konninni, diru giddo lameenge qorqorsha assineemmo. Konni dirinnino, haammata xaggatenna sagaletu uurrinshuwara ha'ne qorqorsha assinoommo.

Hallanya fayyimmate uurrinshuwara la'noonnihu danchu rosichi no; woyyaawa hasiissannorino hattonni haammata hajubba noota la'noommo. Baxxinohunni, xaggate luphiima waaga baatisiisa, hasiisannokki xaginaate aate laabaraatooretenna xagga hajajate assooti noota haammata hallanya uurrinshuwara buunxoommo.

Konne qarra maamarinsa ledo ikkatenni aantetenni tiranni ha'ra Fayyimmate ministere gede kaajjado qaafo adha hasiissanno. Danchummatenni loossannore kayinni irkisanna jawaachisha noonke. Konni ragaanni albilicho kaajjillunni loonseemmoha ikkanno.

Bakkalcho:- Aantanno lee agannara handaarunni loonsannirinna fayyimmate owaante qarrubba tirate amandoonni mixo hiittoonni xawisatto?

Dokter Derejje:- Amandoonni baajeettete dirinni fayyimmate handaarinni loosate amandoonni mixonni sa'u lee agannara loosantino loossa harunsate, irkisatenna qarrubba badate wo'naallanni keeshshinoommo. Irkotenna harunsote ragaanni fayyimmate handaari woyyaambe nooho yaa dandeemmo.

Fayyimmate ministere baxxitinota assannohu qoqqowubbate ledo kaajjado qinaambe nooha ikkaseeti; deerru deerrunkunni kaajjado xaadoshshe kalaqate wo'naalloommo.

Baxxinohunni, amuwunna marq qaaqqulli reyo gargaratenna xaginaatu owaante woyyeessate loosi ga'ara yine dinye amandanniha dikkino. Aantanno lee agannarano amuwunna qaaqqullu reyo lowohunni ajishate ledotenni kalqoomu uurrinshuwanni adhinoommo rosicho garunni loosu aana hosiisatenni agarranni guma maareekkisiisate jawa wo'naalsha assineemmo. Amuwinke fayyimmate uurrinshubbara hasiissannosaha xaginaatu owaante garunni afidhanno gedenna fayyimmate uurrinshuwano amuwahonna qaaqqulleho injiitinoore ikkitanno gede handaaru owaante ollohanna woyyaawa ikkitanno gede assate wo'naalshanke kaajjinshe sunfeemmo.

Wolu kayinni, aantanno agannara taraabbanno fayya qorqorate loosooti. Baxxinohunni, aantanno sase agannara Kolleeru dhibba wo'munni wo'ma yinanni garinni qorqorreemmo. Shekkeerete dhibbano wo'munni wo'ma qorqora hoongummorono kayinni shekkeerete dhibbi taraawo noowa haammata qooxeessubbara qorqoratenna taraawo lowohunni ajishate looso illachunni loonsemmo. Diru goofimarchira taraawote deerra xa noohunni bocu woroonni assineemmo yine looonsanni hee'noommo. Woloottano taraabbannonna taraabbannokki dhibbuwa yanna uytannokkita; baxxinohunni Kolleera hattono taraabbannokkireenna qansoota gawajjitanni afantannore gargarate loosonna xaginaatu owaante aate hayyo woyyeessate loonsemmo.

Bakkalcho:- Oottonke xawishshi daafira wodaanni galanteemmo.

Dokter Derejje:- Anino galateemmo.

“Baalinke keeru...”

hasaawu bare beeqqate hawalle keerruni daggini yiinohu quchumu gashshooti balaxaanchu kantiwi kalaa Baayyuh Abbuhay coyi'ranni; gutu hajonke daafira seekkine meessaneetenkeno layi'ranna mittimmatenni kaajjine keerenke agadhineemmore ikka hasiissannonke yiino.

Keeru hajo lainohunni hasaawaho shiqqanno hedubbarano waalchu fano ikkinota kantiwihu xawisino.

Ga'a heeshshonke daafira faasho wora dandiineemmohu techo mittimmanke kaajjishi'ra dandiinumrooti yiinohu kantiwu kalaa Baayyuh; keeru geanno gede baalinke qeechanke fula noonke yaanni coyi'rino.

Barru wosincho ikke tenne dagate hasaawu bare massagino Sidaamu qoqqowi pirezidaantichi kalaa Desta Ledamo coyi'ranni; “baalinke keeru soqqamaasine ikka noonke” yee seera agarsiisate harinshonni xaaddino so'ro heedhuro hasaambe taashshi'nannita ikkitanno yiino.

Keeru daafira baalinke soqqamaasine ikka danda hasiissannonke yiinohu pirezidaantichu kalaa Desta; qarrubbanke gutunni hasaambe tidhatenni Itophiya gobbanke lossate sharrama hasiissannota coyi'rino.

Baxxinohunni amma'note annuwi, wedellu, deerru deerrunkunni noo massagaano

qoqqowunna gobboomu keeri daafira gutunni halama hasiissannota huwachishino.

Barete leeltinoti Addis Ababu quchumi kantiwa Adaanech Abebe ise widoonni; keeru hee'rara dandaannohu mootimmatenna dagate gutu halammenni loosa dandiiniro ikkasi coyidhe; keere baalinke duu'ne hasi'nammora hasiissannonke yitino.

Halaalaanchu keeri mittimmanke kaajjishanno; taalleenyanke ayirrisanno; taalo horaameeyye assannonkeno yitino.

Itophiyu duuchu daganna dagoomi hee'ranno gobba ikkasenni gutu hajubbanke daafira gutunni hasaambe qarrubba tidhate budenke lossi'rateno wodaninni loosa hasiissannota kayissino.

Amadisiiseno, koffi assitino hajubbara mala kalaqate qodhine sharrama ikkikkinni keeru doogonni hasaawatenni calla ikkinota duudhe huwachishino.

Hasaawu bare beeqaano ikkitinori dagate bissano mootimma dagate xa'mora olloha dawaro qola hoogasenni gaance kalaqantara dandiitnota kayissino.

Beeqaano amadisiiseno, qansootu gobbate giddo babbaxxitino qooxeessubbara millisse loosi'ratenna hee'rate shettinota; latishshu xa'mubbara qolate yineenna Federaale mootimmani hanafantino pirojekitubba yannatenni gumulate ragaanni foonqubba leella; xalalu anganni way hoonge qarrubba; wiinamu yanna lallawi korkaatinni Interneete murama hattono babbaxxitino miinjuna dagoomitte handaara ragaanni qarrubba kalaqantinotanna wolootta xa'mubbano kayissino.

Qoqqowoho babbaxxitino quchumara harinsooni barera dagoomu bissawiinni ka'ino xa'mubbarano mootimma deerru deerrunkunni dawaro qoltannota xawinsooni.

“Keeru hasaawira qixxaawinohu...”

keeraancho poletiku sharro assa dandiitanno gede Federaale mootimma ikko qoqqowu mootimuwano qixxaabbinore ikkansa xawisino.

“Hasi' neemmohu keere, hasaawanna gobbanke gutunni aanannowa tareessate. Kiphotenni, concuninna borooramatenni tirreemmo coy dino. Kipho noonkeha huntannanke ikkinnina maano dileddannanke. Xaa geeshsha Oromiyahono, Amaarahono, Tigirayeteno noo kiphuwa xe'issinori ikkinnina leddinori dino” yaatenni keerruni hasaambe qarrubba tira hasiissannota coyi'rino.

“Beroohunni itammummoro ga'a hoongemmo; baalinke kalaqantino qarrubbara afamishsha uyine malaho gutunni loosate qixxaawa agarantannonke” yiino. Kunino dagoomu dhaggenni gutunni kaajjado gobba safate kaima ikkannota xawisino.

Keeru aye woyteno muxxe waaginni afi'nannihanna ayirradu waaginni agarranniha ikkasi kayisinohu Xaphoomu ministirichi; keeru nookki akati giddo jajjabba hajubba mixi'ra qarrissanno yiino.

Mitte gaamo poletiku hasatto heedhannose woyte hedo qelle billoonye amadate rosichi sa'u 60 dirrara lellinokkiha ikkasinni; hasatto hedotenni ikkikkinni wolqatenninna olu bagadinni seekki'rate hasi'ra kaajjado hiiqqammeeti yiino.

Wole widoonni hiikku qarrino xaadanno woyte tirate hasaawate rosichi ajanni daasi; keeru hanafubba heedhanno woyte guraannino ikko qiniiteenni keeru doogo aana woshshaado wora keereho guficho ikkinota xawisino.

Batinyu qarrubba Itophiyunnih dagoomu mittimmana horo mereersha assite ka'anno hajo ikkitinokkitano buuxisino.

Gobboomu soorro hanafonni sharramaano wolquwa noo gobbuwanni gobbansa higge hedote sharro assitanno gede baalante wolquwara woshshatto shiqase; hakkonni gedensaanni ONEG, OBNEG, Giboot-7 lede wolootta paartuwano shiqqinonsa woshshattonni gobbansa e'e babbaxxino deerrinni millissanni noo akatinni baxxinohunnino ONEG lainohunni batinyu Addis Ababaha ikkansa gamuno mootimma yawo adhite loossanni noota coyi'rino.

Gaamote ledo baxxitino yekkeero assa hoongirono; gamu dubbo e'e manna shetisate korkaati hee'ra dinosi yiino.

Olu bagado qodhite uminsa daga fugganninna latishshu loosamannokki gede assitanni sharrameemmohe yaa horo nookki harinsho ikkitinota coyi'rino.

Xaa yannara Shene Oromiyu qoqqowira assanni noohuno konneenti yaatenni; Itophiyu giddo keereho, dimokiraasetenninna doorshunni ikka hoogiro olu bagado amande biilloonye daa horontanni dandiinannikkitaati xawisinohu. Keerrunninna hasaawunni doorshu hedo shiqishatenni billoonye amandanniha dimokiraasete rosicho lossa calla gara ikkitinota huwachishino.

Wole widoonni Amaaru qoqqowira baalante zoonnara dagate ledo assinoonni hasaawinni baalunku qooxeessinni sase qara xa'mubba yaano; latishshu, bayiriidi seera woyyeessanna danna xa'mubba ka'inota coyi're; mootimma

qoqqowu daganni ka'ino xa'mubbara dhukise fajji bikkinni baca loosa loossino yiino.

Lawishshahono, sa'u onte dirra giddo 53 doogate pirojekitubba mixi'nenna loosa hanafantinota; 3 kumenna 200km doogote ijaarshi hanafame loosamanni noota; konni giddonnino 1 kume 300km geeshshi jeefinota; 2.4 biliyoone birra fulu assatenni Abbayi Lagi aana danisinni baxxinoha ikkino buusi ijaarmasi; Gorgoru pirojekitenni qoqqowu daa"atto baqqi assannoha jawa looso gumulloonnita huwachishino.

Dannu ayiddimma xa'mubba dagate hasatto hedote giddo worre hedatenni sufote keere abbanno garinni tidha hasiissannota xawisino. Bayiriidi seera la'anno hajono gobboomittete amaalamme komishiine widoonni assinanni hasaawubbanni dawaro afidhanno gede loossanni yiino.

Wiinamu yanna lallawinni seeru hundaanni hossino huluullamaano mereerinni batinyu haaroonsu qajeelsha uyineennansa fultinota xawisinohu Xaphoomu ministirichi; ikkollana, harinshotenni kalaqantanno so'ro heedhannokki gede lallawu buuxaano boorde loossanni nootanna konne sa'e kalaqantanno so'rubba heedhuro biddi assate loosi gumulamannota coyi'rino.

Aantete mootimma sufote keere kaajjishate seera ayirrisiisate looso kaajjishshe suffannota; ledoteno mittu mittunku xiqqeessinni hasaawaho qixxaawinohu heeriro qole keeru waalchi aye woyteno fano assitannotanna loosu kaayyo kalaqo kaajjishatenni wedella horaameeyye assate looso illachunni loossannita egensiisino.

Umikki bocu dirira uynoornihu 170...

uurrisatenni noo asale baatatenni gumamma loossa loossino. Konninni, 2011M.D-2015M.D geeshsha 9.9 miliyoone doolaare asale baata dandiinoonni yiino.

Soorrote albaanni gobboomu xaphoomu laalchinni xibbuunni 32% noohu gobbaydi asali xaa yannara 17% widira dirrinota qummeesse; aanteteno 10% woro ikkanno gede loossanni hee'noonnita kaysino.

Asalu reekko assinanni gede Itophiyu wolootta gobbuwanni ledo ikkita sa'u shoole dirrara xa'mitanni keeshshinoha ikkana; olloha dawaro qoloonnikkitaano qummeessino.

Ikkeennano, anganke miicce amada hasidhanno bissa Itophiyu 33 miliyoone doolaare yuurote boonde baata didandiitino yitanni kaphunni dudubbanni afantannota coyi'rino.

Itophiyu 33 miliyoone doolaare baatate dhuki dinose yinara agurina sa'u onte agannara calla 7.5 biliyoone doolaare fulu assite gobbaydinni laalcho eessitino gobbaati yiino.

Itophiyu Diilallote doogo lamu barri eo ikkinoha 33 miliyoone doolaare ikkana; gobba konne noose yinanni asale baata hooggannori dino yaanniiti xawisinohu.

Wolu garinni, amandoonnihu baajeettete dirinni umikki bocu dirira uynoornihu 170 biliyoone birri giddonni 83% ikkannoha hallanyu handaarira liqiissinoonni xawisino.

Konninni, jajjabba miinju handaara luphiima woyyaambe lellishshinoha ikasi kayse; Fiskaale poolise widoonni xaara calla ikkikkinni albillichono mootimmarano ikkitanno loosa gumulantinota xawisino.

Womaashshu handaarinni baajeettete dirinni 100 biliyoone birri suuqote woxi lexxinotano kaysino.

Xaphooma suuqote woxi bikki 1.2 Tiriliyoone birri ale iillinotano qummeesse saino.

Baajeettete dirinni sa'u lee agannara 170 biliyoone birra liqoo uynoornita kayse; konni giddonni 83% hallanyu handaarira liqiissinoonni yiino. Albi yannara 70% mootimma uynanni keeshshinoonni liqoo ikkasenna xaa yannara kayinni kageeshshi liqii hallanyu handaarira uynanni hee'noonnita qummeessino.

Miinju handaari lopho deerrinnino gibrinna handaarinni sai dirira ikko tayxeno luphiima soorro dagginota coyi'rino.

Industirete handaarinni “Itophiyu laashshito” yitanno millimilloni luphiima soorro dagginotano kayisino.

Hodhishshunna madaabbaru shiqqo; ICT, hattono wolootta handaarinni gumamma loosa gumulantinota xawisinohu xaphoomu ministirichi; tayxe dirinni xaphoomunni 7.9% lopho agarrannita qummeesse; Itophiyu olloha miinju lopho aana afantanno gobbaati yiino.

Seyoo

Faashinete leellishonni kayse dizayinete rosi mini geeshsha

Abbebech Maatewoos

Batinyu seyoo “meessi mixi’noonniwa wo’naalle iilla” ikkinota xawisatenni qaaleho tittirshu tiro wortannosi. Wodaninsa halcho wo’mitanno woyte; heddinowa iillituro, mixonsanna hasattonsa guma laaltinota huwatturo, jawaatetenninna cincatenni afidhino qeelle coommishidhanno. Tini seyoonsa ga’a ajuujansara kaima ikkasenni aleenni batinyeho qole lawishshanna kakkaoshshe kalaqannoha ikkanno.

Techo wosinchonkeno konnira lawishshaho. Qaaqqimmase ajuuja ledo xaaddino; xa noo deerrira wo’ma dhukasenna egennose uytino faashinete dizayinereeti. Tini ogimma qaaqqimmasenni hanafe iillitara hasidhanno ajuujaseetinka. Techo umose ikkado assatennino sa’e batinyu ajuujansawa iillitanno gede korakaata ikkitanni no.

Faashinete dizayinericho Sennayit xibebu yaamantanno. Faabriku faashine dizayine rosi mini maateeti. Ilante lophitino Addis Ababunni shiimu xeertinyi aana afamanno Debirebirihaani quchumiraati. Qaaqqimmasenni ispoortete millimillo baxxinohunni qole Itophiya kalqete bare aana woshshiishino atileetiikisete baxillaanchootinkanni. Rosu minese riqiwatenni babbaxxitino heewo aana beeqqitino. Faashinete dizayine ogimma umi doorshase ikka hooggeemmero techo Sennayiti ispoortete bare aana la’nammosera dandiineemmotu muushshi yitanni coyidhanno.

Sennayiti maatesewiinni xeertidhukkinni sette kifile geeshsha nooha rososa Debirebirihaani quchumira harunsitino. Rosu widoonnino jawaata ikkitinohura layinki dirimiha rososa harunsate ilantino bayicho agurte kaatooliikete mishiine rosi mini afamannowa Duraame hara noosenkanni. Tini maatese muro Sennayitiha heeshshote raga soorritinotenna techo seyoosera kaima ikkitinote.

Duraame- gallanni ronsanni rosi mine

Maatesera shoorki qaaqqo ikkitinoti dizayinericho Sennayiti Duraamete kaatooliikete mishiine rosi mine layinki dirimi rososa harunsatanno yannara konni albaanni noose ispoortete baxilli gobbaanni aamamooshshe afidhanno gede dandiisannose tuncessi kalaqami. Yannate gallanni ronsanni rosi mini hoowete giddo gowattotenna xilfete rosi mini noosinkanni. Rosiisaanote widoonni rosaano rosinsa aana illachishshanno gede xiiwo heedhurono; tenne ogimmara hasatto noonsa rosaano hiitti xiiwono nookkiha egenno afidhanno gede kaayyo kalanqoonninsa.

Sennayiti Duraame daasera albaanni mitte kaatooliikete “sisterooti” mine Adaanech Woldeesenbet yaamantanno “sistericho” widoonni shurraawe loonsanni maashiine la’ate kaayyo afidhu. Qajeelshu widira e’ateno baxxitino hasatto galtuse.

Tenne hedewelchonniiti Duraamete gallanni ronsanni rosi mini giddo Sennayiti Sister Maariya Rooza yaamantanno Xaaliyaanaawitenni addi irkonna harunso afidhe xilfete, dizayinetenna, gowattote ogimma hawado rosa hanaffinohu. Hatte yannara ogimma baxillinna albillitete ajuujaseno mitteenni kalaqami.

Hindetenni, Zaaluyunninna babbaxxitino gobbuwanni dagganno rosiisaano rahotenni leellishshanno soorronnina loosise ikkadimmani hagiidhitannotanna

jawaachishshannoseta qaagganno. Rosu miniha huuccattote mine seesiissanno /biifissanno/ woytena addi addi qixaawubba heedhanno woyte loosoho Sennayiti dooramaancho ikkitu.

Rosise kisamikkinni faashinete dizayiniinge hedo rosase roorenkanni handaaru widira xuruurantanno gedenna baxxanno gede assise.

Faashinete dizayinericho Sennayiti 10^{ki} kifilenni kayisse 12^{ki} kifile geeshsha Duraamete kaatooliikete mishiine rosi mine rososa rossu. Qaru rosise gobbaannino dizayinetenna faashinete ogimma baxilli hee’rannose gede rosu mini korakaata ikkinose. Tenne doogo aana heedheeti 12^{ki} kifileha gobboomu fonqolo adhitinohu. Yannate guma abbite albi Naazireetete Tekinikaale kolleeje xaahu Adaamu Yuniverisitera gaamantu. Ikkolla, iillinosehu rosu goli Sennayiti ajuujasewa iillishannoha dikkino. Ikkirono kolleejete keeshsho assite elektiriikaal elektirooniikisete ogimmani rososa harunsitu.

Techoti seyoote wosinchonke Sennayiti dizayinetenna faashinete baxilli qeeliserono; rososera anga uyitannota dikkitinu. Umi digirese amaddu; konne amade loosu hasi’rate widira kayinni die’ino. Roorenkanni Addis Ababu Yuniverisitera ha’ratenni doorantino 5 Afriku luphiima rosu uurrinshuwa ledo halante loosanno “Afrika Vertual University” kompiiterete sayinse rosu handaarinni rosatenni; internaashinaal advaansi dipilooma amada dandiitu. Tenne ogimmani qaxaramme loosantenni roore kompiiterete uduunnicho soorinanni suuqenna interneetete mine fanne loosu doorshase asidhu.

Kaatooliikete mishiine rosi mini giddo danchu akatoominninna loosu jawaantenni kaajiteeti rossinohu. Loosu kalqera karsantutano kuni xiiwo asseennase Addis Ababaha Gerji qarqarira fantino suuqe hajamaano hagiirsiisannonna biifado dizayinete guminni fannoonnitenkanni. Qarqaraha dooramaanchonna batinyu ganye horoonsidhannoti interneetetenna niwaawete kifileno noosinka. Daddalu kalqera karsantu woyte co’ichimma, biifadu bayichi, haruudde kalaqote hedo Sennayiti wodhubba ikkete heeshshose doogo ikkitu.

Maatenna daddalo

“Loosu aana shiima yanna keeshshummahu gedensaanni maate kalaqi’re ooso ilumma” yitannoti faashinete dizayinericho, heeshshose Addis Ababaha assituro, gashshaannise loosu korakaatinni ilantino qooxeessira Debirebirihaani quchumira higate gadachantu. Qarunni Debirebiraani higinohu gashshaannise fanino rosi mine loosatenni irko assa ikkirono; heddiro garinni kayinni mixose gumultukkinni gattu. Tenne yannara umise daddalunna faashinete dizayine hedonni amadantu.

Oososenna minese kalaqote loosasenni biifisa dandiituroto tuuta fulte ogimmase loosate kayinni akatubba difajjitirosenkanni. Ajuujasewa shiqate kayinni wo’naalshase diuurriisno. Hakkonni Debirebiraanete heedheenna seennu uddanna hurranni mine fanate hedo daggannose. Hakka wontenni loosu hanaffu. Yannate seennu aana calla illachishinohu butikete mini nookkihura daddalunni hedose hakkawontenni adhamooshshe afidhu.

Lamalate giddo lame woy sase higge Addis Ababa Meakaatto daatenni biifado uddanna doorte shiqishatenni dikko angasera eessa dandiitu. Albi loosise gede uduunnu mini faashinetenna dizayinete baxilliseru shiqinoha ikkasinni hasattonniiti loosannohu. Konni

garinni Debirebiraanete shoole dirrara loosanni keeshshitu. Ilantino quchumira hanaffino daddali kayinni sufara didandiino. Korakaatu qole oososera woyyino rosi mini hasiisinnohura Addis Ababa higa noosenkanni.

Addis Ababu widira

Dizayinericho Sennayiti maateseno daddaloseno Addis Ababa haadhe dagggu. Yannate gashshaannise loosu kawa ka’a harisannoha ikkasinni; oosonsa awuutate yawo ise aana ubbino. Ikkollana, konni korakaatinni qeelantukkinni loosose suffu. Ledotennino faashinete dizayiniinge ogimmasera kaa’lannose roso uduunnu daddali qotira rosa hanaffu.

Harammaadda qajeelshubba babbaxxino faashinete dizayiniinge rosi mininni adhitu. Konninni uurrissukkinni “Araakeel” yinanni kolleejira Jermenoottu irkonni uyinanni qajeelsha harunsitu. Alba noose rosichinna aamamooshsu kaa’linosehura shoole diro adhanno qajeelsha mittu diri giddo ikkadimmatenni jeefisate dandiitu. Konni gedensaanniti Sennayitinna faashinete dizayiniinge ogimma wo’ma yannanni xaaddinohu.

Qajeelshubba guddunte gede gashshaannise baraashunni hirinose uduunni gowatto maashinenni (sinjeretenni) mini giddo kalaqote gumma ikkitino uddanna loosu hanaffu. Gashshaannise irkonna jawaachisha seyoote widira xiiwa hanaffuse.

COVID- haaro kalaqote doogo

COVID-19 fayya kalqenke aana kalaqamasi Sennayitinna gashshaannise hanaffino daddalo lowontanni gawajji. Rosu mineno uduunne hurranni suuqeno cufate gadachantu. Sennayiti kayinni kalqe baala jiffino taraawo korakaatinni anga aate difajjiti. Roorenkanni mini giddo seeda yannara ofollase haaro dizayinete kalaqo hedora kaa’linose. Batinyunni loosino uddanna egeensiisatenna ogimmase deerra loosate doogote aanita faashinete leellisho qixxeessate hedo dagginosehuno hatte yannaraatinkanni. Tuqu xaadi miidiyinni loosase egeensiisano dandiitu.

“COVID-19 yannara haammata uddanna dizayine assa danduumma. Itophiyimmate bude riqibannore, yannaasinchonna babbaxxitino diilallote gadi yannara uddi nannireetinka” yitannoti dizayinericho Sennayiti; shota fuloninna gobba giddo afantanno hoccubbanni biifisse loosinota coyidhanno. Kuri uddanna egeensiisanno hedewelcho hedatenniiti konni albaanni rosantinokkita “doogote aanita faashinete leellisho” qixxeessate murcidhinohu.

Doogote aaniti faashinete leellisho

Loosino uddanna la’annorira iillitanno gedenna eggnantanno gede eggnantino moodeeloota horonsiratenni faashiete leellisho qixxeessate murcidhu. Harinsho kayinni shota dikkiti. Daga batidhanno qarqarira afantanno ijaarra waalchi aana fajjo afirate cincite sharro assitino. Halantanno bissa hasi’nanni bikkinni afira hooga, fayinaansete xe’nenna mite mite bissa handaarahi gari huwanyote amada hoogansa jiffuserono anga uyitinokkita coyidhanno.

Doogote aanita faashinete leellisho assate heddiinohu qaru illachi Itophiyimmate laalcho, kuulunna budu nooseta yannaasincho uddanno shotu waaginni loosu dandiinannita dagoomaha huwanyote kalaqateetinkanni. Tenne hedose amade uddanna dizayine assitenna moodeelubbase doorte jeefissino.

Bacu wo’naalshi gedensaanni doogote aanita

faashinete leellishono Gerji Elfoozii ijaari hundaanni bacu kumi mannira baatooshsheelo leellishu. Yanna badhera higge qaagganno woyte “jifubba noota ikkituron lowo geeshsha gumaamonna Fabriiki faashine dizayine rosi mini fa’nammano gede xintahonkanni.” yitanno.

Fabriik- dizayinenna faashine qajeelshinanniwa

Dizayinericho Sennayiti umita doogote aanita faashinete leellisho assituhu gedensaanni loosase batinyu widoonni adhamooshshe afidhu. Ogimma roore xiibanno gede jawaachishshannoserino batidhu. Haammata hajamaano kalaqidhu. Konni gedensaannitinkanni roortino ajuujara jawaata hanaffinohu. Ise daggino doogo shotisatenna ogimmatenni batinye manna kalaqate hedatenni dizayiniingete rosi mine fanate murcidhu. Tenne yannarano gashshaannise irko dibaxxitinose. Mixose ontu diri giddo gumulate heddiinoha ikkirono, lamu diri giddo gumula dandiitu. Fabriik dizayiniingete rosi mini gadetenni Fiiga Fiyyel Beeti yinanni qarqarira Sennayiti ajuujanni settu aganira albaanni safami.

Sennayitihu dizayiniingetenna faashinete ogimma daddalunna doogote faashinete leellishonni sae handaarunniha gottimma mereersha ikkete qaafanni afamanno. Umi doyichonni 90 ale ikkitanno rosaano tenne ogimma rossino. Rosiisaano lede sette loosasine qaxarte loosisannino afantanno. Doogote aanita faashinete leellishono layinki doyichora umise dizayinenninna moodeelubbatenni shiqishshino.

“Rosaano`ya ajuujansa harunsitanno gede jawaachisheemma. Nooe egenno mararummakkinni maate gede beeheemma” yitannoti Sennayiti; dagoomitte yawose fulate tenne ogimma rosa hasidhe dhuka hooggino rosaanora baatooshsheelo rosu kaayyo uyitannotano coyidhanno. Xaphooma rosaanose maattimma macciishshamme galtannonsa gede assate gobbaanni rossanno qarqari injiinohanna co’icha ikkanno gede jawaattannota xawissanno. Tii`u fooliishsho afi`rannohunna kalaqote loosono jawaachinshannihu injiino qarqari hee`ranno woyte ikkinota ammantannohura rosu miniseno konni garinni biifinohu.

Dizayinerichote ajuuja

Dizayinericho Sennayiti; Fabriiki faashinete industirenni xiiwo kalaqqanno ogeeyye kalaqanni sufannota coyidhanno. Sinubba halashshite kalqoomu deeri aana iilla aantino ajuujaseeti. Itophiyimmate kuulinna budu xawishshi fooliishsho rinonsa uddanna Gaarmentetenni (industirete deerrinni) shiqishate jawaattannotano dimaaxxino.

Wole dizayinericho Sennayiti mixo lame dayichora harissinota faashinete leellisho kalqoomu deerra agarte Itophiyaho, Awuropaho, Afrikahonna addi addi kalqenke kifillara shiqisha ikkinota qixxaawonke kifile ledo assitino keeshshonni xawissinonke. Ninkeno wodanise halcho wo’mitara halchinanni techoota qixxaawonke jeefinsummo!!

Woganna Turizime

“Dubbusha” halaalu callu mootoo’manno bare!

Yaareed Geetaachew

Itophiyu baca ha’nura budenna balchooma afidhino gobba ikkasenni,dagase mittimmatenninna ayirrisamatenni seeda dirrara heedhanno gede assinoseta ammannanni.

Roorimankanni yannitte gashshooti tantano hala’litinokki hundi yannara kuri ha’nura egenno dagoomunnita seeranna wodho ikkate sumuu yine hee’nanni gede luphiima qeecha fultino. Xaa geeshshano ikkiro duuchante gobbate kifillara yinanni bikkinni kuri ha’nura ikkitino budinna balchoomma duuchante gobbobate kifillara yinanni bikkinni konne kaima assitino cimeessimanna yooaanchimma wodho yannitte farco uyinanni hayyo qote qoteho horote aana hosiinsanni afammanni.

Kuri mereerinni Gaamote daga widoonni jawa adhamooshshe afi’rinonna xaa geeshsha dagoomu addintanni ayirrise horoonsi’ranni afamannonna yoo aanni araara karanno “Gome” yinanni amanyooti no.

“Gome” yaanno qaali kaimunni “Caacce woy Cubbo” yaanno tiro noosiha ikkinota Gaamote budu geerri xawissanno. Dagoomunnino ikko kaaliiqinni rummoonni gawajjo iillilishino manchi “Gome ikkinosi woy Gome kalaqino” yinanni. Gaamote dagoomi Gome umisinni wodhi-worote gede,Fitaabeere,jaddote qorichishanna bayiru qullaawu maxaafi gede ikke owaatanno budu balchoomaatinna wodhooti.

Gaamote daga Gome seeri gedeere baca araarunna keeru budenna balchooma afidhino. Lawishshaho kaphunni naqqasa Gome hundaanni la’nanni cubbuwa mereerinni albisa ikkana;hedeweelcho nafa mittu manchi kaphu naqaashimma uyiro Gome qorichi afi’rannosi yine ammannanni daafira, dagoomu hiittenne baserano halaale calla coyi’ratenna naqqasate qorophanno.

“Mannu danna woy faro xiiwinohura, woy meyaatenni ledo soorrirohura;manna shiinohura,manni jajja giirinohura,adhe moromino baalira Gome harunsannonsata Gaamonniti Fullahaano dhuudhe wortanno. Konne assinohu buxanno;jajjasi hooganno;reyaarano dandaanno.

Qooxeessaho moolle kalaqantanno;hudeno hattonni. Saada mucuqqi yiteenna kanchafaru kalaqamiro Gome malaateeti yine ammannanni fullahaanchunna budu xiinxallaanchi kalaa Zennebe xawissanno

garinni. Kore malaatta annuwu huwatturo Annuwu tirtanno hayyono wortino. Gome seerinni Gomenni wolaphate sharro assinanni yaannino fullahaanchu xawisino.

Mini maate anninni hanafe Gosate massagaanchinna gobbate geerri geeshsha Gomehu co’eessate loosi jeefishshi qeechi noonsaha ikkana hallanyu Gome ikkiro hallanyichu anni woy ahaahu gome gudanno gede seera worroonni. Gome duuchanka kissannoha ikkiro qooxeessu woshshanno garinni “Bao / Nugusa/,Uduga,Maaga,Giraasha yinanni murrootinna budu massagaano hee’ransa kullanni.

Gaamote daga roore yannara yooaanchimma woy araarshu amuraate jeefissannohu “Dubbusha” yinanni yoote xawiraati. “Dubbusha” Gaamote daga songote ofoltanno base ikkana hattenne daga geerrira budu songo hari gede woy yoote xawi gede owaatanno baseeti. Tenne basera hiittino hiikkonneno sumuu assinokki coyenna gaance dagoomu geerrinni budu kipho turranni seeri garinni tidhantanno. Gaamote daga budi garinni Dubbusha caalira tidhamannokki qarri dino. Korikaatuno “Dubbusha” ayirrisamatenna macciishshamate hattono gatona yinanni bareeti. Dubbusha huninohu hasiissanno taashsho adhannonna gawajjamaancho haranfanni xaphoomunni araara karranni seeraati.

Dubbusha umisi balchooma afi’rino.. Dubbishaho assinanni baalanti songora “Dulata” Dubbushu widoogge gibbo tirate

cimeessimmatenni daanno geerchi danchu akatoominna xalalu tii”I malaate ikkinoha Gaamote annuwi uddi’rate amanyoote wonsha hasiissannosi. Togo yaa,wora’a yite xaino kuuli “Dunguza” Gaabe iimaanni uddi’ranna dagoomu geerri ayirrinnyu siqqo ikkitino “Tsambarro” (Horoso) amada hasiissanno.

Konniyoote xawiramiicinohunnamiicaminohu halaale calla faajjetenni kulanno,geerruno kaaliiqansa mereeroho worte gura qiniiti hajo macciishshite shooshanqetenninna halaalunni yoo uyitannosi. Budu balchoomira kayinni ayino gaamote daga shiimunni jawu geeshsha hidhanno;hajajamanno. Konne gumulinokkihi Gome (caacce woy cubbo) ikkannosi/ikkannose yine ammannanni daafira geerru muro ayirrisanna adhate gobbaanni doorshu dihee’ranno. Gome Gaamote dagoomi lamu woy bacu manni mereero kalaqantano gaance wirro ka’annokki gedenna hegeraamu garinni tiratenni aantino hexxonsa mittimma ajuujjanno gede assinanni seeraati.

Mitte miiconni annu,amatenni,ahaahunna gosate massagaanchinni rumamino manchi rumosi maarotenni hawisiisi gedensaanni harafo baatisiisatenni Gome hegerera gudanno gede assinanni. Wole widoonni moromatenni ledo xaadanno Gome ikkiro; miicino hallanyi moromino woxe qolate hallanyichunni sao xa’mi’re maaro adhatenni miicamaano maaro assitisi gedensaanni Gometenni co’o yaanno harinsho no.

Gaamote daga giddo wolootta 100 ale ikkitanno Gome dani nootano geerrunna

geeyye xawissanno. Kayinnilla jeefisiinsanni gari miiconsa garinninna bikkinni ikkanno.

Gaamote Zoone Woga Turizimetenna Ispootete biiro sooreessi Kalaa Monaye Mosole Itophiyu Pireesete uurrinshara xawisino garinni; Dubbusha gaamote daga caacce ikkino coye runtannonna rumo kaajjishshanno bareeti. Tenne bare aana kapho co’ontanni coyi’ra didandiinanni konne sairo kayinni rumo baala iillitannosi yine ammannannihura;tenne bare aana halaalu callu mootoo’manno. Kuni budu seerinna wodho,manchi beetti bushu assootinni umosi eemarara assate widoonni luphiima horo afi’rinoho.

“Gome amma’notenni ledo xaadanno;roorimankanni Gaamote daga halaale coyi’ra baxxanno daafira Kaaliiqi hajajonna halaale balaxisa dooranno. Kuni seeri kaaliiqa waajjatenna ayirrisate ledo xaadannoha ikkana;hundinni hanafe xaa geeshsha Gaamote dagara reekkamanni ha’nurimmasi agaranteenna keeshshinohoha Ikkasi Kalaa Monaye Mosole duu’re xawissanno.

Kuni ha’nuru balchoomi quchumahono ikko baadiyyete geeshsha dagate widoonni jawa base uyinanni seeraati yiinohu kalaa Monaye; roorimankanni baadiyyete dagoominni ayirrisanninna xaano mayinnino roore horoonsi’nanni bude ikkinota kulanno.

Ledoteno budillaancho araarunni tidhantino koma mittu wole keeshshe rabbisannokki gede jawa ammanamooshshe kalaqanno ha’nura budeeti. Gome.

Wole widoonni araarunna mootimmaate keerenna latishsha agarsiisate widoonni jawu qeechi noosi budeeti.kuni budinna hornyi hoshoshamannokki gede Zoonete gashshooti duu’re loosanni nooha ikkana;xaano togo ha’nuru budi sufanno gede loosa asiissanno. Itophiyu daga mitte mittenti uminsaha ikkino ha’nura gaance tire araara karranni budenna balchooma afidhino dagaati. Konne xiinxallotenni irkinse gobbate keerira horoonsi’ra ilama woxxate gede kiiranni.

Kuri mereerinni Gaamote daga jawa base uyitanno Dubbusha seeri UNESCOte borreessamanno gede loonsanni hee’noonnitano kalaa Monaye buuxisino. Ledoteno togo hornyuwa hasiisonna hegerimma buuxisate dandiisanno gede dagate widoogge diriirsine loonsanni afammannitano biddishshu sooreessi xawisino. “Dubbusha” gede halaalu callu mootoo’manno budi hardo!

Diru dirunni 200 kume manna reyooteenni xoqoltanno umu kaansere (Muje)

Abbebech Maatewoos

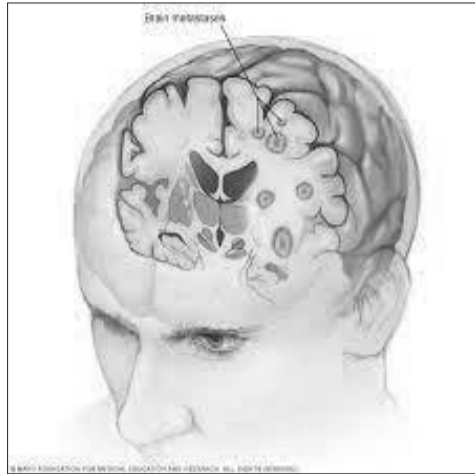
Umu kaansere korkaatinni diru dirunni 200 kumi manni lubbo sa'anno; kunino xaphooma kaanserete korkaatinni reyaanno manni mereerinni 3% ikkanaoha ikkinota mashalaqqubba leellishshanno.

Umu kaansere kalaqantannohu wole bisinke kifile aana kalaqantino kaanserete munyuuqo kaiminsa bayichinni surrete widira taraabbanno woyte ikkinota mashalaqqubba kutanno.

Hiitti kaanserenno surrete widira taraabbara dandiitannoha ikkana; batinye yanna surrenke giddora ha'rate akati noonsa kaanserete munyuuqo dani shombu, unuunu, mulu kaansere munyuuqo ikkanaati mashalaqqubba leellishshannohu.

Umu kaansere kaimubba

Batinye yanna umu kaansere kaima dianfooni; ikkollana boode xagisi'raano aana xagisi'raanchu DNA ledo amadiisiaminohunni reqqeecaawa heedhara dandiitannota xaginaatu ogeeyye huwachishshanno.

Luphiima cararera reqqeecaawano / ayonayziing radiotiooni/ umu kaanserera / mujete/ reqqeecaawa leddara dandaanno. Gama surrete mujja rakke lophitannoha ikkana; gama qole suutunni lophitanno. Kaanserete munyuuqo kiironsa lexxitanno woytenna bikkunnino lophitanno woyte fayyaaleette munyuuqo widira taraabbanno. Ledotennino surrete giddo

darshe kalaqatenni malaatta leellishshara dandiitanno.

Umu kaansere malaatta

Baca yanna umi malaati biso huxisate / seizure/.

Looqqi assatenna tushiishate ledo kalaqantannotinna wirro higge daggannoti umu damuume mitto malaateeti. Umu damuume shota, ayirritannota, uurrannokkita woy dagganni hadhannota ikkitara dandiitanno.

Wolootta malaatta qole la'ate soorro, misile xabbe leella giwanna la'ate qarrama, qaagate dandoo aja, biso hajaja hooga, bisu laafa /paralysis/, akatoomu soorro abbate.

Bisu shonte, helleetenna ufuuffate rosichi soorro, hurtannokki mada, hedeweelecho mundeete du'nama, unuunu aana darshe, uurrannokki sagalette daahishshi qarri, qarrissanno kokkete xisso labbinorino wole malaattaati.

Umu kaansere buuxo

Imerjiing:- Imerjiing yineemmori giddonni MRI na CT SCAN batinyunni xisso badate kaa'litanno.

Imerjiingi gedensaanni hasiisiro akeeku /

Biopsy/ buuxo assinanni.

Nervete /Newurological/ buuxo:- La'ate, macciishshate dandoo, bisu du'mille, kaajjillenna dawarubba buuxa lede Nervete buuxo assa. Konni ledo mittu woy hakkunni ali qarqari aana qarru leelliro umu kaansere hee'rase daafira huluullammara dandiinanni.

Umu kaansere xagishsha

Umu kaansere babbaxxino xaginaati noosi. Kuri giddonnino darre gowa, cararete xaginaatinna kemoteraape kullanni.

Xagisi' nihi gedensaanni assa hasiissanno qoropho

Kaanserete munyuuqo wirro kalaqantannokki gede xagishshu harunso assa; hattono ledotenni xagisaanotewiinni uyinannita hiittenne sokkana hajajo garunni gumula hasiissanno.

Xisso balanxe afatenni woy iillatenni umu kaansere hursa dandiinannita fayyimmate ogeeyye kultanno.

Xissote malaatta la'iniro shotu garinni dhibbu rumuxxikkinninna kaajjikkinni fayyimma ogeeyye amaa'la busulle ikkitinota ogeeyye huwachishshanno.

Mulu care batinye yanna ayeoo gawajjitanno? xaginaatuna noose?

Mulu care mulu giddo afantannoha ikkana; shaafunni kayse jawu kinchi geeshshi bikki hee'rasira dandaannonna uurrinshunniha ikkinokki suudi noosiha kaajjado kuuso (crysal) ikkinota kullanni.

Mulu care maati?

Xagishshu ogeeyye xawishshi garinni; carubba miniraaletenni, asiidetenninna maxinetenni loosantino kaajjado carete kuusooti.

Mulu care shumate boombe giddora e'uro shuma du'nantanno harinsho cufatenni mulu darshanno gede assatenni shumate boombi foo'lannokki gede assitara dandiitannotano huwachishshanno. Kunino kaajjado xisso iillishannotaati xawissannohu.

Mulu care kaimi maati?

Keeraa'mitinokki saga'la, bikkunni sa'ino bisu qelpheepho, reqqeeshshanno fayyimmate qarrubbanna mite mite xagga batinye mulu care kaimubba mereerinni kullanni.

Luphiimu bikki noose pirootiine hattono maxinenna sukkaare batidhino sagalla batinse horonsi'ra, ikkado waa aga hooga mulu care kalaqantanno gede korkaata ikkana.

Mulu care hiittonni gargadha dandiinanni?

Mulu care kalaqantannokki gede gargadhate saga'late soorro lede assa hasiissannoti haammata qoropho nootano ammannanni.

Lawishshahono, sase liitire waa agatenni hunnannihu shumate bikki 2.5 liitire ikkana gede assa hasiissannota amaalanni.

Ledoteno saga'late amanyoote bididi assi'ra (lawishshaho, maxinete bikkanna pirootiinete bikkinsa biti'rinonokki sagalla saga'la, ataakiltenna laalote gumma saga'la, maaluu sagale ajisha, ikkado kaalshiyeme noonsa sagalla saga'la) yitan-

noti mulu care gargadhate kaa'litannori mereerinni gamaho.

Mulu carera reqqeecaabbinori ayeooti?

Reqqeecaawa lainohunni koo/tee kaiminni batinyunni labballu aana kalaqamannotaati ogeeyye huwachishshahu.

Xaphooma gaamaarimmate diru dumera afamanno manna gawajjannotano xawinsanni.

Mulu care xisso malaati maati?

Batinyunni mulu care malaate leellishshukkinni keeshsha dandiitanno xissote dana ikkinota xawissanno ogeeyye.

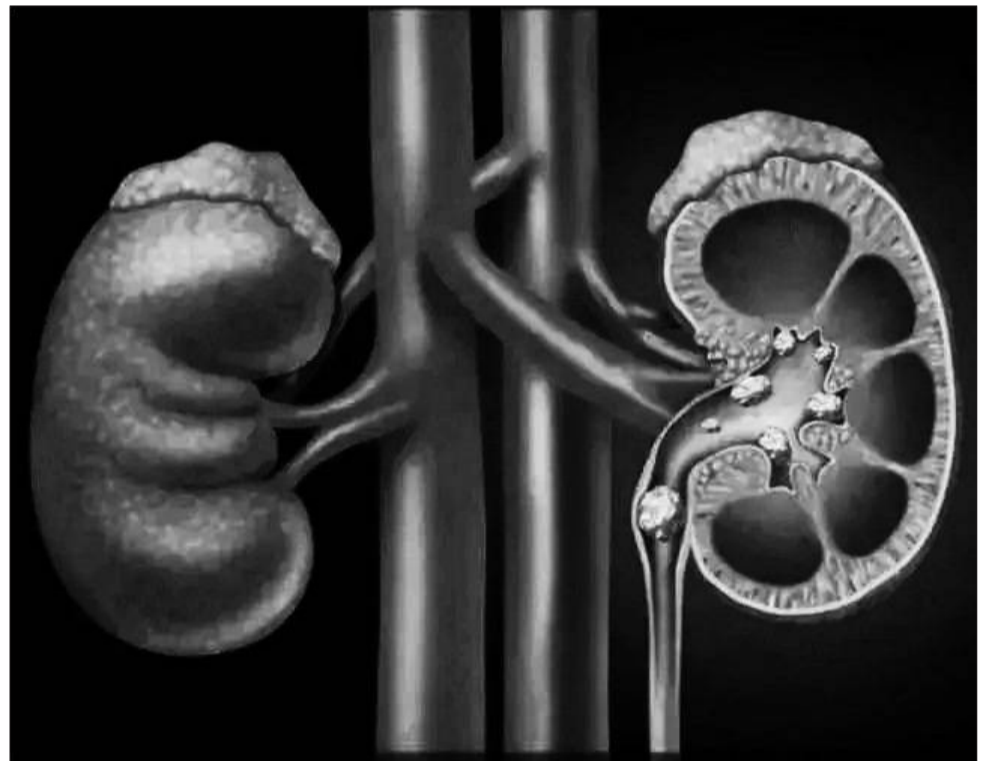
Care kalaqantuhu gedensaanni kayinni mulunni ka'e shuma fultanno boombe widooni heedhanno harinshonni xisso kalaqannohura malaatta leella hanaffannota ogeeyye coyidhanno.

Xaphooma handaaru ogeeyye sumuu yitunno malaatta mereerinni; luphiima midaadunniti xissote macciishshamme hee'ra, midashshu miqichira woroonni badhete xisso, gagasunna eeliidi godowu kifilera luphiima xisso macciishshama, shuma shumaa'nanni yannara xissote macciishshamme hee'ra, shumate kuuli soorra (duumo, buna lawannonna rooze ikka) yitannore kullanni.

Ledoteno booraabbinotinna bushu fooli noose shuma hee'ra, mudditanno shuma hee'ranna wole yannanni baxxino garinni shumate bati'ra labbinori xissote malaatta ikkitinota xawinsanni.

Mulu care korkaatinni kalaqantanno xisso carete millimillo harunse bayichose sorritara dandiitannotano ogeeyye coyidhanno.

Aleenni xawinsoonniri rosantino mulu care malaatta ikkitanna; baxxino garinni luphiima xissote macciishshamme heedhuro, luphiima qasi'rate macciishshamme heedhuro, looqqi assanna tushshiisha ka-

laqanturo, iibbabbonna qijajjishate macciishshamme kalaqanturo, munde karsantino shuma wodanchinanni woytenna shuma shumate qarramate akati kalaqamiro rahotenni xagissannoriwara hara hasiissannota amaallanni.

Culunqete erama

Angateno ikko lekkate culunqete bididi yitotanna suwashsho ikkitanna babbaxxitino fayyimmate qarrubba xaaddanno yannara kayinni culunqete erama kalaqamatenni Worora eramate akati xaadara dandaanno.

Kaimu korkaata

- Sirchunni togoo qarri hee'riro

- Shombu kaansere

- Wodanu xisso

- Afalete durishama

- Tayiroodete hormoone batira

Malaate

- Culunqete kolishshira woy lowo geeshsha waajjira

- Culunqete Worora erama woy qunqumama

Malu hedoo

Togoo qarrira koneeti yinanni xagishshi dino ikkolla ikkinnina abbinoha woy kaimu korkaata garunni xagisa culunqete akata bididi assate widooni luphiima kaa'lo heedhannosita qaaga hasiissanno. Wole widooni wodancha hasiissanno coy qole kuni qarri lowo geeshsha keeshshinohanna culunqete suudi woy eramino gari lexxanni daannoha ikkiro deama dihasiissanno; fayyimmate mereershira hara hasiissanno.

Bakkalcho spoorte

Wiinamu yannanni Bosteni iibbishshino Itophiyu Atleetooti

Qiddist Gezzaheny

Kalqoomu mini gididi balaxote deerra, hattono wiinamu yanna borreessiisatenni afantanno heewo mereerinni Bostenenni “New Balance Grand” yaamantino heewo qarunni kullamite.

Kalqoomu Atileetikseni Culku deerra uyinoonninsa mini gididi heewo mereerinni mitte ikkitinoti tini qolchansho tayxeno babbaxxino xeertinyinni wiinamu yanna borreessantinota ikkite jeefantino. Xawu loossanninna Memete qolchanshoni macca Atileetooti gamba yitino tenne heewo aana Afriku Atileetooti jawaata heewisamaanchimmansa leellishshinoha ikkana balanxe qeeltanno yine hendoonniri Itophiyu Atileetooti gummaamma ikkitino.

Haaru heewote diri hanafama harunsine diru mixo garinni harinsanni kalqoomu heewonni balanxe haammata heewo harinsanni afammani. Aanino diro harinsanni kalqoomu mini gididi Shaampiyooninni balaxxe mini gididi qolchansho babbaxxitino kalqete gobbuwara suffe hadhanni no. Jawaata heewo assatenni afantannorinna xeertote heedhe ikkadimmansa leellishshino Atileetooti doodhitanno base mereerinni mitte Bosteni ikkitanna balanxe hendoonnite gede wiinamu yanna borreessantinota dhaggeeffachishshanno heewo assinooni.

Rossionte gede Itophiyu Atileetooti qolchantino xeertinyinni qelaanchimmatenni sa’e dargunnita wiinamu yanna woyyeessa dandiitino. Kuri mereerinni mitte mereerimanna seedu xeertinyi beddakkoo Atileet Gudaaf Tsegayite.

Olimpikete, kalqoomu Atileetikse shaampiyooninni, Dayimend Liigetenna mini gididi heewonni dhaggeeffachishshanno qelle borreessiisatenni afantannoti Atileetite; tayxeha heewote dirono qelletenni hanaffino. 1500M heewora beeqitinnoti Gudaafi, umisenni amadantinota seedu xeertinyi wiinamu yanna woyyeessa qolchantinoha ikkirono heewotenni goofimarchu xeertinyi shiima lipheessa gede’nasenni heddinori wo’mikinni gatino. Ikkeennano e’inohu 3:58:11 ikkitino yannanni Bosteni mini gididi heewo “wiinammunnita” yine amandoonnise.

Faranjootu 2021ni Ferensayete Leevini doddinoti Gudaafi, hattenne yannara borreessiisniti 3:53:09 ikkitino yanna kalqoomu wiinamu yanna ikkitinoti anfoonnite.

Poortilaandetenno hattonni Belgireedi kalqoomu mini gididi Shaampiyoonanni Camotenna Culku meedaaliya adhitinoti Atileetite; muli yannanni Gilaaskote gobbase riqiwa dandiitanno guma borreessiisa hanaffino. Gobbase ooso ledo qolchantinoti Gudaafi konni xeertinyinni ledose qolchamatenni afantannoti Birqe Hayyeloomita aantisidhe e’atenniiti heewose jeeffisino. Wedellitte Atileetite Birqe 3:58:43 ikkitino yannanni qolchansho jeeffisinooha ikkana; tenne yanna 20 diri woriidi 1500M mini gididi heewo yanna yine borreessinoonnise.

Wole agarrannitinna labballu 3000M heewo ikkitanna Itophiyu Atileetichi Lemmecha Girma Bosteni mini gididi heewo yanna ikkitino yannanni jeeffisino. Ammanssiisannota

ikkitino qolchanshote hayyonni xeertinyunniha goofimarchu xuruura kaxxinohu wedellichu Atileetichi; xeertinye gudino yanna 7:29:09 ikkitino. Tini yanna Bostenira wiinamu yanna ikkitino sai diro Liiveni harinsooni mini gididi qolchansho e’inohu 7:23.81 ikkitino yannanni shiima geeshsha gede’na leeltinote.

Xeertinyeha mini gididi balaxaancho wiinamu yanna amadinohu Lemmechi aanino diro mini gididi heewo 7:52:11 ikkitino yanna dodatenni lamenta yanna amadinoti qaangannite. Lamu diri albaanni Belgireedi Itophiyu haammata Meedaliyubba gamba assi’ratenni balaxaancho ikkitino mini gididi kalqoomu shaampiyooninni birru Meedaaliya adhinoha ikkana, kalqoomu

shampiyooninni sase higenna Olimpiketenni mitte hige birru Meedaaliya gobbasira abbino dhaggete Atileetichaati.

3000M meentunni harinsooni heewonni kayinni 3-6 geeshsha noo deerra aantetenni e’atenni Itophiyu Atileetooti amaddino. Kalqoomu 20 diri woriidi shaampiyooninni babbaxxino xeertinyinni gobbansa woshshiisha dandiitinnori wedellu Atileetooti Melkinaat Wuddu, Mediina Isa, Sennayit Geetaachewunna Ayinaddis Mebraatu kayinni hexxo uyino gumi ayiddeeti. Melkinaati e’noti 8:32:34 ikkitino yanna xeertinyeha 20 diri woriidi meentu wiinamu yanna ikkase anfooni. 1500M qeelaancho Atileet Gudaaf Tsegayete; 3000M qeelaancho Atileet Lemmechi Girmihoo.

Boohaarsha

“Hiikkuriiti muxxe almaazubba umi`yara gatisi`roommo yiittori?”

Abbebech Maatewoos

Gaalu daddalaanchi dikkote hiranara shiqqino Gaalubba mereerinni mittu lowontanni wodanasi adhinohura hirannohu ledo yekkeero hanafi. Hidhaanchunna hiraanchu mereero baca xiqqeessubba adhino waaga dirrisienna didirriseemmo yitanno yekkeero assinihu gedensaanni hidhaanchu waagunni sumuu yee Gaala hidhe minisira ha’ri.

Gaalu daddalaanchi minisira iilliti soqqamaanchosi woshshe Gaalu kooa dirrisanno gede kulannosi. soqqamaanchuno gaalu kooa tiranno woyte kooru woroonni shiima mito gurdamino ogoro afi’ranno. Tire la`anno woyte ogoru wudde ikkitino almaazete shiilonni wo`mino.

Soqqamaanchuno “mooticha! Hidhootto Gaali baatooshshiweelo haa’re abbino atoote la`i!” yaatenni hagiirrunni wo`me raari. Daddalaanchuno soqqamaanchisi hoowi aana arrishshote caabbichinni xabbannore almaazete gumma la`anno woyte lowontanni maala`li.

Ikkollana “Gaala ikkinnina almaazubba dihidhoommo. Xaanni ayiddeho qola nooe” yii daddalaanchu.

Ashikarchuno “makkino mootichaati kuni?!” yaanni wodanisinni hasaawihu gedensaanni “hiikku manchino almaazubbannita halaalaancho

ayidde afara didandaanno! yee coyi`ri.

Ikkollana daddalaanchu tenne amaale adha giwe yanna hunikkinni almaazete ayidde hasate dikko wirro hari. Lowotano daafurikkinni gattino gaalubba hirate dikki’raano agaranni nooha Gaalu hi`raancho afi`re hakkonne shiima ogorcho qolisi.

Gaalu hi`raanchino lowontanni hagiidhe “lowo

geeshsha wudde ikkitino shiilubba`ya kooraho woroonni maaxa`ya deamoommonkanni. Xa baraarsha ikkannohe gede ogoru giddo noo almaazubba giddonni illete tashshi yiinoheha adhi`yii.

“Amadoommo woxinni dancha Gaango hiroottoe. Ledote baraarshano diadheemmo” yii daddalaanchu. Hidhaanchu baraarsha diadheemmo yiirono Gaalu daddalaanchi kayinni

adhanno gede huucca hanafi.

Jeefoteno hidhaanchu osolunni wo`me “ogoro qolammohera mudhummo woyte lame lowontanni ayirritino almaazubba umi`yara gatisi`roommo! insanni roorino baraarshi dino!” yiisi.

Gaalu daddalaanchi hidhaanchu qaale macciishshanno woyte lowo geeshsha caaccaawe ogoru giddo noota wuddenna ayirritino almaazubba hoccu aana fince kiira hanafi. Ikkollana kiire gudihu gedensaanni hagiirrunni wo`me “ogoro giddo noo almaazubba mereerinni mittuno dixee`ino. “Hiikkuriiti muxxe almaazubba umi`yara gatisi`roommo yiittori?”

Daddalaanchuno naaxxillunni wo`me “anewa gatisoommori wudde almaazubba ammanamooshshe`yaatinna umi`yara nooe ayirrineeti! yee qolisi.

Hiraanchu macciishshino coye ammana hoogatenni illesinni daddalaancho geeqate gobbaanni dawaro aara didandiinno.

Baalunku umonke la`anna hakkuri wudde almaazubba giddonke noota buuxi`no. lamentinni wudde almaazubba noosihu hiikku manchino kalqenkeha dureessa manchooti. Ayeti ani lamentinni wudde almaazubba nooe yaannohu? Hanni baalunku meessanke tenne xa`mo xa`mino. Dancha barra ikkonke!